

მარია ხაბაბურიან*

ხელშეწყობი და შეფასებითი მედიაციის პარადიგმული მოდელები

მედიაცია, როგორც დავების გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალება, მნიშვნელოვნად განვითარდა ბოლო რამდენიმე ათწლეულის განმავლობაში და შესთავაზა დავის მოგვარების სხვადასხვა ერთმანეთისგან განსხვავებულ, თუმცა ამავედროულად მოქნილ და მოქმედ მიდგომებს. თანამედროვე რეალობაში, მედიაცია შეიძლება საუკეთესო გამოსავალი იყოს დავების მოგვარებაში. ამდენად ამისთვის საჭირო ხდება საზოგადოების ფართო წრეებში მედიაციის პოპულარიზაცია, ხოლო მედიაციისადმი ნდობა საზოგადოებას ექნება იმ შემთხვევაში, როდესაც იგი გაიაზრებს და დაინახავს ამ სფეროს სხვადასხვა კუთხიდან. მედიაციის განსხვავებული კუთხით დანახვის საუკეთესო საშუალებას აძლევს მისი პარადიგმული მოდელების სიღრმისეული გამოკვლევა.

აღნიშნული კვლევა მიზნად ისახავს უზრუნველყოს ხელშეწყობი და შეფასებითი მედიაციის მოდელების დეტალური, შედარებითი ანალიზი, ფოკუსირება გააკეთოს მათ თეორიულ საფუძვლებსა და პრაქტიკულ გამოყენებაზე. ხაზი გაუსვას იმ ფაქტორებზე, რომლებიც ზეგავლენას ახდენენ ამა თუ იმ მედიაციის მოდელის არჩევაზე. განიხილოს მედიაციის ინსტიტუტის ევოლუცია რისკინის გავლენიან ტიპოლოგიასთან ერთად. ხოლო უახლესი მოვლენების შესწავლით და თანამედროვე აკადემიური შეხედულებების ინტეგრირებით, კვლევა სთავაზობს ახალ პერსპექტივას იმის შესახებ, თუ როგორ მოქმედებენ მედიაციის აღნიშნული მოდელები სხვადასხვა სამართლებრივ და კულტურულ კონტექსტში. ამასთან ერთად თემის სიახლე მდგომარეობს მის ყოვლისმომცველ მიდგომაში, რომელიც არა მხოლოდ ასახავს მოდელებს შორის ფილოსოფიურ და სტილისტურ განსხვავებებს, არამედ იკვლევს იმ თანამედვე ეთიკურ დილემებს, რომლებიც შეიძლება წარმოიშვას მედიაციის კონკრეტული მოდელის გამოყენებისას და სთავაზობს ამ დილემების გადაჭრის შესაძლო გზებს.

საკვანძო სიტყვები: ხელშეწყობი მედიაცია, შეფასებითი მედიაცია, რისკინის ტიპოლოგია, ინტერესზე დაფუძნებული მედიაცია, უფლებებზე დაფუძნებული მედიაცია.

I. მედიაციის ინსტიტუტის ევოლუცია

მედიაცია, როგორც დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალება არსებობდა ისტორიის მანძილზე სხვადასხვა კულტურასა და საზოგადოებაში.¹

ძველ ჩინეთში მედიაცია იყო დავის გადაწყვეტის მთავარი საშუალება, რომლის გამოყენებამ წარმოიშვა კონფუციანიზმის შედეგად და დღემდე გრძელდება ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკაში სახალხო შერიგების კომიტეტების მეშვეობით.² ხოლო როგორც სოციალური მოვლენა, იგი განვითარება დაიწყო 1960-1970-იან წლებში, თუმცა, ჯერ კიდევ მეორე მსოფლიო ომის დროს, ამერიკის

* სამართლის მაგისტრი, მედიაციის სასერტიფიკატო პროგრამის კურსდამთავრებული, საქართველოს მედიატორთა ასოციაციის წევრობის კანდიდატი.

¹ Kidner J., The Limits of Mediator Labels: False Debate between Facilitative versus Evaluative Mediator Styles, 30 Windsor Rev. Legal & Soc. Issues, 2011, 171.

² Brown D.G., Divorce and Family Mediation: History, Review, Future Directions, 20 Concil. Cts. Rev. 1982, 1.

შეერთებულ შტატებში შრომით დავებში ხდებოდა მისი აქტიური გამოყენება.³ მას შემდეგ მედია-ცია, როგორც დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალება, აშშ-ის ადვოკატთა ასოციაციის, აკადემიკოსების, სასამართლოების, კონგრესისა და სახელმწიფო მთავრობის მხარდაჭერით სწრაფად გაიზარდა და განვითარდა ექსპერიმენტებიდან ინსტიტუციონალიზაციამდე.⁴ რაც საბოლოო ჯამში მიაღწია იქამდე, რომ აშშ-ის კონგრესმა 1990 წელს მიიღო სამოქალაქო მართლმსაჯულების რეფორმის აქტი,⁵ რომელიც ყველა ფედერალურ რაიონულ სასამართლოებს ავალდებულებდა, რომ 1993 წლის დეკემბრისთვის გაენია სამოქალაქო მართლმსაჯულების ხარჯები და მიეღო ვადის გაჭიანურების შემცირების გეგმა.⁶

ამის პარალელურად ცალკე ვითარდებოდა მედიაციის სხვადასხვა ვიწრო მიმართულებები, როგორცაა მაგალითად განქორწინების მედიაცია (Divorce mediation), რომელიც 1970-იან წლებში უკვე არსებობდა, როდესაც მედიაცია, როგორც დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალება, დაიწყო ფიგურირება.⁷ უკვე 1990-იან წლებში, როდესაც სასამართლო მედიაცია გავრცელდა აშშ-ში, ზოგიერთ შტატში სასამართლოებმა დაწერეს მედიაციის პროგრამა უშუალოდ საოჯახო დავების მოსაგვარებლად და უფრო მეტიც, მათ შორის სასამართლოს განტვირთვის მიზნიდან გამომდინარე, მოსამართლეები იმ წყვილებს, რომლებიც საოჯახო დავებით მიმართავდნენ სასამართლოს, ურჩევდნენ ჯერ ეცადათ მედიაცია და თუ ამით დავა ვერ გადაწყდებოდა, მერე მიემართათ სასამართლოსთვის.⁸ ხოლო კონფიდენციალურობის უზრუნველსაყოფად ნაციონალურმა კრებამ 1998 წელს მოახდინა ერთიანი მედიაციის აქტის (UMA)-ს ადაპტირება 50 შტატში მედიაციის პრაქტიკის სტანდარტიზაციის მიზნით.⁹

სასამართლო მედიაციაზე საუბრისას აღსანიშნავია, რომ 1987 წელს, ფლორიდასა და ტეხასის შტატები იყვნენ ის პირველები, რომლებიც მიიღეს სასამართლო მედიაციის „საყოველთაო“ წესდება შტატის სასამართლოებში.¹⁰ 1990-იანი წლების ბოლოს კი ყველა ფედერალურ სასამართლოს, ეს იქნებოდა პირველი ინსტანციის თუ სააპელაციო სასამართლო, უკვე ჰქონდა მიღებული სასამართლო მედიაციის პროგრამები.¹¹

აღსანიშნავია, რომ გარდა ამერიკის შეერთებული შტატებისა, მედიაცია აქტიურად ვითარდებოდა ასევე ევროპის კონტინენტზე, მათ შორის გერმანიაშიც. ევროპაში პირველი სამართლებრივი დოკუმენტები, მედიაციის გამოყენებით დავის მოგვარებასთან დაკავშირებით ჯერ კიდევ 1600-იან წლებში იყო შედგენილი, თუმცა მე-20 საუკუნის ბოლომდე მედიაციის გამოყენება, შესაბამისად მას შესახებ სამართლებრივი დოკუმენტები და ინფორმაცია ნაკლებად გვხვდება.¹² ამ პერიოდში მედიაცია სამართლებრივ სივრცეში თითქმის მივიწყებული იყო, თუმცა იგი აღსდგა თანამედროვე ევროპელი მკვლევრების წყალობით, რომლებმაც ხელახლა დაიწყეს მისი გამოყენება, და ამ ინსტიტუტის უპირატესობები საბოლოოდ დააფიქსირეს დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებების შესახებ „მწვანე ფურცლის“ მიღებით.¹³ ეს დოკუმენტი იყო შესაძლებლობა, მაქსიმალურად ფართო საზოგადოებას გაეცნო დავის ალტერნატიული გადაწყვეტილების საშუალებების შესახებ და წვერი სახელმწიფოებისა და საზოგადოების ინიციატივები უფრო თვალსაჩინო გაეხადა. აღნიშნულმა დოკუმენტმა გზა გაუხსნა შემდგომ სამართლებრივ უმნიშვნელოვანეს, რეგულაციებს, როგორცაა „მედიატორთა ქცევის ევროპული კოდექსი“ და ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2008

³ Zumeta Z., A Facilitative Mediator Responds, Journal of Dispute Resolution, 2000, 335.

⁴ Brown S., Cervenak C., Fairman D., Alternative Dispute Resolution Practitioners Guide, Part III, 5 <https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PNACB895.pdf> [11.04.2024].

⁵ Tobias C., Civil Justice Reform In The Fourth Circuit, 50 Wash. & Lee L. Rev. 1993, 90.

⁶ Civil Justice Reform Act, 1990, article 103(b)(1).

⁷ Kelly J.B., Issues Facing the Family Mediation Field, 1 Pepp. Disp. Resol. L. J. Iss. 1 2000, 507.

⁸ Abraham J., Divorce Mediation - Limiting The Profession To Family/Matrimonial Lawyers, 10 Cardozo J. Conflict Resol. 2008, 243.

⁹ Hoffmann A., Mediation In Germany And The United States, 9 Eur. J.L. Reform 2007, 517.

¹⁰ Press S., Court-Connected Mediation And Minorities: A Report Card, 39 Cap. U. L. Rev., 2011,

¹¹ Wissler R.L., Court-Connected Settlement Procedures: Mediation And Judicial Settlement Conferences, 26 Ohio St. J. On Disp. Resol. 2011, 272.

¹² წულაძე ა., სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო-ამერიკულ პრიზმაში. თბილისი 2016, 56.

¹³ იხ. იქვე.

ნლის 21 მაისის სამოქალაქო და კომერციულ საკითხებში მედიაციის გარკვეული ასპექტების შესახებ დირექტივა.¹⁴

რაც შეეხება გერმანულ გამოცდილებას, სამართლებრივ დავაში მოლაპარაკების გზით შეთანხმება გერმანიაში ჯერ კიდევ მე-14 საუკუნემდე თარიღდება, თუმცა, თანამედროვე გაგებით მედიაციას საკმაოდ მოკლე ისტორია აქვს.¹⁵ შეერთებული შტატებისგან განსხვავებით, გერმანიაში მედიაცია უპირველეს ყოვლისა ვითარდებოდა კონკრეტული დავის შესაბამის სფეროებში.¹⁶ 1980-იანი წლების დასაწყისში უკვე დაიწყო სტატიების გამოქვეყნება დავის გადაწყვეტის სხვადასხვა საშუალებებზე, მათ შორის მედიაციაზე, თუმცა, მხოლოდ 1990-იანი წლებში დაიწყო ნამყვანი იურისტების ყურადღების მოპყრობა, როდესაც შეერთებულ შტატებში წარმატებული სამედიაციო პრაქტიკის შესახებ ხმები გაძლიერდა და გადაკვეთა ოკეანე.¹⁷ 90-იან წლებში დაარსდა რიგი ისეთი მნიშვნელოვანი ორგანიზაციები, როგორცაა გერმანიის მედიაციის ფედერალური ორგანიზაცია (Bundesverband Mediation, BM), გერმანიის მედიაციის საზოგადოება (Deutsche Gesellschaft für Mediation, DGM), მედიაციის ცენტრი (Centrale für Mediation, CfM). 1998 წელს ასევე დაარსდა, როგორც გერმანული გამომცემლობის – Dr Otto Schmidt KG-ის შვილობილი კომპანია, ისე მედიაციის ჟურნალები Zeitschrift Konfliktmanagement და მედიაციის ანგარიში. რამდენიმე წელიწადში აღნიშნულს მოჰყვა გერმანიის სამოქალაქო კოდექსში ცვლილებები, მედიაციის გზით დავის გადაწყვეტის შესახებ, და მედიაციის სამართლებრივი ბაზის ჩამოყალიბება, 2012 წლის 21 ივლისს მიღებული მედიაციის შესახებ კანონი (German mediation act (mediationsgesetz)).¹⁸

ამდენად მედიაციის განვითარება ასახავს მოგზაურობას სკეპტიციზმიდან თანდათანობით მიღებასა და ინტეგრაციამდე, ხოლო საკანონმდებლო მხარდაჭერა, მედიაციის აქტებისა და ინოვაციური მოდელის მიმართ, გადამწყვეტი იყო ამ ქვეყნებში მედიაციის განვითარებისთვის.

1. რისკინის ტიპოლოგია

1994 და 1996 წლებში ლეონარდ რისკინმა გამოაქვეყნა სტატიები, რომლებშიც წარმოდგენილი იყო მედიაციისადმი მედიატორების მიდგომების აღწერის სისტემა, რომელიც შედგებოდა ორი გადამკვეთი კონტინუუმისგან¹⁹. ერთი კონტინუუმი წარმოადგენდა ცნებას მედიატორის როლის შესახებ, რომელიც აძლევდა წარმოდგენას „შეფასებით“ და „ხელშემწყობ“ მედიაციის კონცეფციაზე, ხოლო მეორე ნაწილი ეხებოდა მედიატორის ჩვეულ მიდგომას პრობლემის განსაზღვრისადმი და გადიოდა „ვინრო“ გაგებიდან „ფართო“ გაგებამდე.²⁰

რისკინმა ზემოაღნიშნული სისტემა ჩამოაყალიბა, მედიაციის მოდელზე არსებული ბუნდოვანი დისკუსიების გასარკვევად და სხვადასხვა მიდგომებისათვის შესაბამისი ლექსიკით უზრუნველსაყოფად.²¹ ამასთან ერთად, მან მოგვიანებით განმარტა, რომ ტიპოლოგია ეფუძნებოდა ორ ძირითად შეკითხვას:

1. ესწრაფოდა თუ არა მედიატორი დავის ფართოდ ან ვიწროდ განსაზღვრებისკენ?
2. ასრულებდა შეფასებით როლს – აძლევდა შეფასებებს და აკეთებდა პროგნოზებს სამომავლო შედეგზე თუ ხელს უწყობდა მხარეებს მოლაპარაკებებში, ყოველგვარი შეფასების გარეშე?²²

¹⁴ იხ. იქვე.

¹⁵ Hoffmann A., Mediation in Germany and the United States, 9 Eur. J.L. Reform 2007, 519.

¹⁶ Nadja A., Juliane A., Constantin O., Mediation Schlichtung Verhandlungsmanagement : Formen Konsensualer Streitbeilegung, Alpmann und Schmidt; 1, Münster 2005, 191.

¹⁷ Hoffmann A., Mediation in Germany and the United States, 9 Eur. J.L. Reform 2007, 518.

¹⁸ Hoffmann A., Mediation in Germany and the United States, 9 Eur. J.L. Reform 2007, 523-524.

¹⁹ Continuum - მოვლენების, პროცესების უწყვეტობა, ერთობლიობა.

²⁰ Riskin L.L., Decision-Making In Mediation: The New Old Grid And The New New Grid System, 79 Notre Dame L. Rev. 1 2003, 3.

²¹ Facilitative Versus Evaluative Mediation, Themed Section: Alternative Dispute Resolution Conference, Asian Journal On Mediation 2012, 67.

²² Riskin L.L., Decision-Making In Mediation: The New Old Grid And The New New Grid System , 79 Notre Dame L. Rev. 1, 2003, 10.

აღნიშნული კითხვების საპასუხოდ და მის მიერ მითითებული კონტინუუმის ასახსნელად რისკინმა განმარტა, რომ „მედიატორი, რომელიც შეფასებით მედიაციის მოდელს ემხრობა, ვარაუდობს, რომ მხარეებს სურთ და ესაჭიროებათ, რომ მედიატორმა მისცეს გარკვეული მიმართულება მორიგების მიღწევის შესახებ, კანონის, კონკრეტული სფეროს პრაქტიკისა და ტექნოლოგიების საფუძველზე. მიიჩნევს, რომ მედიატორი უფლებამოსილია მისცეს ასეთი მიმართულებები თავისი გამოცდილებიდან, მზაობიდან და ობიექტურობიდან გამომდინარე.²³ ამ დროს მედიატორის ძირითადი სტრატეგია უნდა იყოს დაეხმაროს მხარეებს გააცნობიერონ თავიანთი პოზიციების ძლიერი და სუსტი მხარეები და გაიგონ სასამართლო პროცესის სავარაუდო შედეგები,²⁴ ხოლო მედიატორი, რომელიც ხელშემწყობ მედიაციას ემხრობა, ვარაუდობს, რომ მხარეები არიან იმდენად გონიერნი, რომ შეუძლიათ საწინააღმდეგო მხარესთან მუშაობა, სიტუაციის უკეთ გაგება და უკეთეს შედეგამდე მისვლა, ვიდრე მედიატორი“.²⁵

ამდენად რისკინისეული განმარტებიდან გამომდინარე, ხელშემწყობი მედიატორი ეხმარება მხარეებს გააცნობიერონ თავიანთი ძირითადი ინტერესები, ხაზი გაუსვან თვითგამორკვევის საჭიროებაზე. ამასთან ერთად იგი ეხმარება მხარეებს შეიმუშაონ და შესთავაზონ ფართო, დავის მოგვარების ინტერესებზე დაფუძნებული ვარიანტები²⁶ გარდა ამისა უზრუნველყოფს მხარეთა რეალობის სწორად აღქმას,²⁷ არ აძლევს შეფასებებს, არ აკეთებს პროგნოზებს სამომავლო შედეგზე, არ სთავაზობს დავის გადაწყვეტის შესაძლო ვარიანტებს და არ ახდენს ზეწოლას მხარეებზე.²⁸ ამის პარალელურად შემფასებელი მედიატორი თავისი სამართლებრივი განათლებისა და გამოცდილების მეშვეობით აყალიბებს შესაბამის შეკითხვებს, წარმართავს მხარეებს გონივრულ მიმართულებით და ეხმარება თავიანთი პრეტენზიებისა და მოსაზრებების შეფასებაში, რეალისტურ შედეგის მოძებნაში.²⁹

ამდენად ტიპოლოგიის დანერგვით, რისკინმა მედიატორებისთვის უზრუნველყო ისეთი კონცეპტუალური ჩარჩოს შექმნა, რის ფარგლებშიც მედიატორებს შეეძლებოდათ განეხილათ თავიანთი პრაქტიკა და განეხორციელებინათ ტრენინგები და ლექციები მომავალი მედიატორებისთვის. თუმცა გარდა სიცხადისა, რომელიც მან შემოიტანა მედიაციის შესწავლის სფეროში, იგი ასევე განიცადა მწვავე კრიტიკა არაერთი პრაქტიკოსი მედიატორისგან.

2. რისკინის ტიპოლოგიის კრიტიკა

რისკინის ტიპოლოგიას პასუხად მოჰყვა როგორც დადებითი ისე უარყოფითი შედეგები. განსაკუთრებით საკამათო იყო შეფასებითი მედიაციის სტილი.³⁰ დებატების ერთ მხარეს იდგნენ ის მედიატორები, რომლებიც ამტკიცებდნენ, რომ მედიაციის ერთადერთი სწორი განმარტება იყო სრულიად ხელშემწყობი მოდელის მედიაცია, ხოლო შეფასებითი მედიაციის მოდელი იყო ოქსიმორონი.³¹ დებატების მეორე მხარეს კი იდგნენ ისინი, ვინც ამტკიცებდნენ, რომ ბევრი მედიატორი აძლევს მხარეებს სამართლებრივ შეფასებას, და ეს იმიტომ ხდება, რომ კლიენტებს სურთ და სჭირდებათ მედიატორის აზრი დავის სწრაფი და სამართლიანი გადაწყვეტილების მისაღებად.³²

²³ Riskin L.L., Mediator Orientations, Strategies And Techniques, Alternatives To The High Cost Of Litigation (Center For Public Resources), Vol.12, No.9, 1994. 111.

²⁴ Mcadoo B., Krivis J., A Style Index For Mediators, Cpr Institute For Dispute Resolution, 1997.

²⁵ Riskin L.L., Understanding Mediators' Orientations, Strategies, And Techniques: A Grid For The Perplexed, 1 Harv. Negotiation L. Rev. 7, 1996, 28.

²⁶ Munjal D., Tug Of War: Evaluative Versus Facilitative Mediator, 6 Pretoria Student L. Rev. 2012, 72.

²⁷ Noll D., A Theory Of Mediation, Dispute Resolution Journal, 2001.

²⁸ Stulberg J.B., Legislative Versus Evaluative Mediator Orientations: Piercing The "Grid" Lock, 24 Fla. St. U. L. Rev. 1997, 996.

²⁹ Roberts K.M., Mediating The Evaluative-Facilitative Debate: Why Both Parties Are Wrong And A Proposal For Settlement, 39 Loy. U. Chi. L. J. 2007, 195.

³⁰ Facilitative Versus Evaluative Mediation, Themed Section: Alternative Dispute Resolution Conference, Asian Journal on Mediation 2012, 68.

³¹ Kovach K.K., Love L.P., Evaluative Mediation Is An Oxymoron, 14 Alternatives 1996, 31.

³² Alfini J.J., Evaluative versus Facilitative Mediation: A Discussion, 24 Fla. St.U. L. Rev. 1997, 919.

აღნიშნულმა დებატებმა გამოიწვიეს ის, რომ რისკინმა მოგვიანებით გამოაქვეყნა ახალი სტატია, სადაც შემოსთავაზა ახალი ტერმინოლოგია,³³ კერძოდ „შეფასებითი“ ტერმინი შეცვლა „მიმთითებელი“ ტერმინით, რაც უკეთ გამოხატავდა განსხვავებას, რომელიც იგი მოიაზრებდა.³⁴ თუმცა ტერმინოლოგიის აღნიშნულმა ცვლილებამ არსებითი შედეგი არ მოიტანა. გარდა ამისა ტერმინის ცვლილება არ ცვლიდა მედიატორის როლს. აქ მნიშვნელოვანი იყო თუ როგორ აწვდიდა მედიატორი ინფორმაციას და როგორ წარმართავდა პროცესს.³⁵ თუმცა მიუხედავად დებატებისა, ტიპოლოგიის მომხრე მედიატორების მხრიდან რისკინის მიერ დანერგილი მოდელების სისტემა გამოყენებულ იქნა, როგორც ერთგვარი მიმანიშნებელი ბერკეტი, რომლის გამოყენებითაც უფრო ადვილდებოდა კლიენტის ინტერესებიდან გამომდინარე შესაბამისი სტილის მქონე მედიატორის არჩევა.

ზოგი პრაქტიკოსის მტკიცებით, რადგან მედიაცია იყო მხარეთა ინტერესებზე დაფუძნებული პროცესი, იგი უნდა წარმართულიყო მხარეთა სურვილის შესაბამისად. რისკინის მიხედვით მედიატორი უნდა ყოფილიყო იმდენად მოქნილი, რომ საჭიროების შემთხვევაში შეეძლო მოემსახურა კლიენტთა ფართო წრეს და ამის განსახორციელებლად მარტივად აეთვისა შეფასებითი ან ხელშემწყობი მედიაციის მოდელები.³⁶ თუმცა აქვე ისმის კითხვა, როგორ უნდა მოიქცეს მედიატორი იმ შემთხვევაში, როდესაც მედიაციის პროცესის ერთ-ერთი მონაწილე მხარე უპირატესობას ანიჭებს შეფასებით მედიაციას, ხოლო მეორე მხარისთვის უფრო სასურველია ხელშემწყობი მედიაციის მოდელი. აღნიშნულ კაზუსში უფრო მიზანშეწონილი იქნება, რომ მედიაციის წარმართვის საბოლოო მოდელის არჩევის უფლებამოსილება დარჩეს მედიატორთან. მედიატორს უნდა ჰქონდეს იმის უფლებამოსილება, რომ მხარეთა საჭიროებებიდან და თავისი პროფესიული უნარ ჩვევებიდან გამომდინარე, ეთიკური სტანდარტების ფარგლებში მიიღოს გადაწყვეტილება რომელიმე მოდელის არჩევის თაობაზე. ამ არჩევანზე შეიძლება ზეგავლენა იქონიოს მედიატორის რწმენამ მოლაპარაკებისა და დავის მოგვარების საბოლოო შედეგის მიმართ, რომელიმე მხარის გადახდისუუნარობამ ან სხვა ობიექტურმა გარემოებამ.³⁷ ყოველ შემთხვევაში მსგავს სიტუაციაში საბოლოო არჩევნის გაკეთების უფლებამოსილება უნდა დარჩეს მედიატორის ხელში, ისე რომ პარალელურად საფრთხე არ შეექმნას მიუკერძოებლობის პრინციპს.

II. ხელშემწყობი მედიაცია

3. მედიაციის არსი და პროცესისთვის დამახასიათებელი ნიშნები

ხელშემწყობი მედიაცია იყო მედიაციის პირველი მოდელი, რომელიც პირველად შესწავლილ და გამოყენებულ იქნა პრაქტიკაში.

1960-70-იან წლებში მხოლოდ ერთი ტიპის მედიაცია ისწავლებოდა და გამოიყენებოდა, რომელსაც ახლა „ხელშემწყობი მედიაცია“ ეწოდება.³⁸ ამდენად ერთ-ერთი მიზეზი, რომელითაც განპირობებულია მისი პოპულარობა არის ზუსტად მისი განვითარების გრძელი გზა. აღსანიშნავია, რომ ხელშემწყობი მედიაცია არის „ინტერესზე დაფუძნებული“ მედიაციის სტილი, რომელიც ფოკუსირებულია მხარეთა ძირითად საჭიროებებსა და ინტერესებზე. იგი მიმართავს მხარეებს, შეიმუშაონ დავის რამდენიმე ალტერნატიული გადაწყვეტა, რომელიც შეეხება არა მხოლოდ კანონიერ უფლებებს, არამედ მხარეთა ძირითად ინტერესებსაც.³⁹ აღსანიშნავია, რომ ინტერესებზე ფოკუსირებით,

³³ *Roberts K.M.*, Mediating the Evaluative-Facilitative Debate: Why Both Parties Are Wrong and a Proposal for Settlement, 39 *Loy. U. Chi. L. J.* 2007, 192.

³⁴ *Riskin L.L.*, Decisionmaking in Mediation: The New Old Grid and the New Grid System, 79 *NOTRE DAME L. REV.* 1, 2003, 20.

³⁵ *Roberts K.M.*, Mediating the Evaluative-Facilitative Debate: Why Both Parties Are Wrong and a Proposal for Settlement, 39 *Loy. U. Chi. L. J.* 2007, 192-193.

³⁶ *Riskin L.L.*, Understanding Mediators' Orientations, Strategies, and Techniques: A Grid for the Perplexed, 1 *Harv. Negotiation L. Rev.* 7, 1996, 41.

³⁷ *Stulberg J.B.*, Legislative Versus Evaluative Mediator Orientations: Piercing the "Grid" Lock, 24 *Fla. St. U. L. Rev.* 1997, 993.

³⁸ *Zumeta Z.*, Styles of Mediation: Facilitative, Evaluative, and Transformative Mediation, 2018. <<https://mediate.com/styles-of-mediation-facilitative-evaluative-and-transformative-mediation/>> [05.06.2024].

³⁹ *Baksa G.*, Different Mediation Styles and Their Use in Family Mediation, 2012 *Jogi Tanulmányok*, 2012, 251.

ჩიხში მყოფმა მხარეებმა შეიძლება აღმოაჩინონ თავიანთი პრობლემის რამდენიმე შესაძლო გადაწყვეტის გზა და საერთო თავსებადი ინტერესი.⁴⁰ რისკინის მიხედვით, მედიატორი, რომელიც ხელშემწყობ ფუნქციას ასრულებს, ვარაუდობს, რომ მხარეები არიან ინტელექტუალები, შეუძლიათ თავიანთი კოლეგებთან ერთად მუშაობა და შეუძლიათ თავიანთი სიტუაციების უკეთ გაგება, ვიდრე მედიატორი და, შესაძლოა, უკეთესადაც კი, ვიდრე მათი იურისტები. შესაბამისად ისინი შესაძლებელია მიიღონ უკეთესი გადაწყვეტილებები, ვიდრე მედიატორი მიიღებდა.⁴¹

ხელშემწყობ მედიატორში მედიატორი აყალიბებს პროცესს, რათა დაეხმაროს მხარეებს ორმხრივად მისაღები გადაწყვეტილების მიღებაში, იგი სვამს კითხვებს, ადასტურებს და ახდენს მხარეთა პოზიციების ნორმალიზებას, სიტყვის რეფორმულირებას, ეძებს ინტერესებს მხარეთა პოზიციების ქვეშ და ეხმარება მხარეებს მოგვარების ვარიანტების მოძიებაში და ანალიზში.⁴² იგი მხარეებს არ აძლევს რეკომენდაციებს, რჩევებს ან მოსაზრებებს საქმის შედეგთან დაკავშირებით და არ უნიანსარმეტყველებს, რას გააკეთებს სასამართლო აღნიშნულ საქმეზე.⁴³ მედიატორი ცდილობს მხარეთა ყურადღება გაამახვილოს არსებულ დავის გადაწყვეტაზე, ემოციების შეკავებასა და კონტროლზე, ვინაიდან ემოციურმა აფეთქებებმა შეიძლება დაბლოკონ მედიაციის პროცესი და საფრთხე შეუქმნან მორიგების მიღწევის პერსპექტივას.⁴⁴ ხელშემწყობი მედიატორი ხელს უწყობს მხარეებს შორის კომუნიკაციას, განმარტავს მხარეთა ინტერესებს და მოუწოდებს მათ მოიფიქრონ ისეთი გადაწყვეტის კრეატიული ვარიანტები, რომლებიც ორივე მხარისთვის იქნება მისაღები.⁴⁵ როგორც წესი მედიაციის ხელშემწყობი სტილით წარმართული პროცესი იწყება ერთობლივი შეხვედრით, რა დროსაც მედიატორი მხარეებს განუმარტავს მედიატორის როლს, პროცესის სტრუქტურასა და მედიაციის პროცესის მთავარ მახასიათებლებს.⁴⁶ იქიდან გამომდინარე, რომ ხელშემწყობი მედიატორი აქცენტს აკეთებს მხარეთა ინტერესების გაგებაზე, მედიატორმა საერთო შეხვედრის მერე, შესაძლოა მოითხოვოს მხარეებთან ინდივიდუალური შეხვედრის ჩატარებას, რათა კონფიდენციალურად, კერძო შეხვედრის რეჟიმში გაარკვიოს მხარეთა რეალური საჭიროებები და დაფარული ინტერესები, ხოლო ინფორმაციის შეგროვების შემდეგ თითოეული მხარისგან მოპოვებული ინფორმაციის საფუძველზე ცდილობს მხარეთა დახმარებას.⁴⁷

ამდენად მედიატორი, რომელიც ხელშემწყობ ფუნქციას ასრულებს, თვლის, რომ მისი მთავარი მისიაა მხარეებს შორის კომუნიკაციის დამყარება და მათი გაძლიერება, რათა მხარეებმა შეძლონ საუკეთესო გამოსავლის მოპოვება.

3.1. წესების დადგენა, როგორც მედიაციის პროცესის სავალდებულო კომპონენტი

ეფექტური კომუნიკაცია წარმატებული მედიაციის პროცესის ქვაკუთხედიანია. მედიაციის პროცესში წესების დადგენა გულისხმობს მითითებებისა და მნიშვნელოვანი პროცედურული წესების ჩამოყალიბებას, რომლებიც არეგულირებენ მედიაციის პროცესს. აღნიშნული კომპონენტი გადამწყვეტ როლს ასრულებს ხელშემწყობი მედიაციის პროცესში, რადგან უზრუნველყოფს, იმაზე რომ პროცესი მიმდინარეობდეს სამართლიანად, გამჭვირვალედ და ეფექტურად. მკაფიო წესების დანერგვით, როგორც მედიატორს, ისე მხარეებს შეუძლიათ უფრო ეფექტურად წარმართონ პროცესი, შეინარჩუნონ წესრიგი და ხელი შეუწყონ ურთიერთპატივისცემას. აღსანიშნავია, რომ წესების დადგენა უზრუნველყოფს იმაზე, რომ შეიქმნას სტრუქტურირებული ჩარჩო, რომელიც წარუმართავს მედიაციის პროცესი თავიდან ბოლომდე და ხელს შეუწყობს მოლოდინების მართვას.⁴⁸ კომუნიკა-

⁴⁰ Fisher R., Ury W., Patton B., *Getting to Yes: Negotiating Agreement Without Giving In*, New York, 2011, 42.

⁴¹ Riskin L.L., *Understanding Mediators' Orientations, Strategies, and Techniques: A Grid for the Perplexed*, 1 Harv. Negotiation L. Rev. 7, 1996, 24.

⁴² Baksa G., *Different Mediation Styles and Their Use in Family Mediation*, 2012 Jogi Tanulmányok, 2012, 251.

⁴³ Zumeta Z., *Facilitative Mediator Responds*, A, 2000 J. Disp. Resol., 2000, 6.

⁴⁴ Baksa G., *Different Mediation Styles and Their Use in Family Mediation*, 2012 Jogi Tanulmányok, 2012, 252.

⁴⁵ Liebmann M., *Mediation in Context*, Jessica Kingsley Publishers, London 2000, 114.

⁴⁶ წულაძე ა., სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო-ამერიკულ პრიზმაში. თბილისი 2016, 45.

⁴⁷ იხ. იქვე

⁴⁸ Moore C.W., *The Mediation Process: Practical Strategies for Resolving Conflict*, 4th ed., Jossey-Bass, San Francisco 2014, 45.

ციის წესების დაწესება, როგორცაა აქტიური მოსმენა და თანამიმდევრობა, აუმჯობესებს ურთიერთგაგების პროცესს და ეხმარება მხარეებს უფრო მკაფიოდ გამოხატონ თავიანთი ინტერესები და პრობლემები.⁴⁹ წესების დადგენით ასევე შეიძლება ჩამოყალიბდეს მოლოდინები პროცესის სხვა ასპექტებთან მიმართებით, მაგალითად, როგორ მოემზადონ მხარეები სესიებისთვის ან როგორ გაუზიარონ ერთმანეთს ინფორმაცია.⁵⁰

ხელშემწყობი მედიატორი ადგენს და მხარეებს სთავაზობს წესებს, რომლებითაც უნდა იხელმძღვანელონ მომდევნო პროცესების განმავლობაში. ეს წესები უნდა იყოს რბილი ფორმით შედგენილი და შემოთავაზებული. მაგალითად „ჩვენ ვთანხმდებით იმაზე, რომ ვისაუბრებთ რიგრიგობით და არ შევეუშლით ხელს ერთმანეთს“ ან „მოდით შევთანხმდეთ იმაზე, რომ ერთმანეთს მივმართავთ სახელებით“.⁵¹ აღნიშნული წესები უზრუნველყოფენ, რომ თითოეულ მხარეს ჰქონდეს თანაბარი შესაძლებლობები მიიღოს მონაწილეობა დისკუსიაში, რაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია იმ შემთხვევებში, როდესაც არსებობს ძალაუფლების დისბალანსი და ერთი მხარე დომინირებს საუბარში.⁵² ამდენად წესები, რომლებიც ადგენენ თანაბარ საუბრის დროს და ხელს უწყობენ აქტიურ მოსმენას, ხელს უწყობენ ასევე პროცესის სამართლიანად მიმდინარეობას.⁵³

ამდენად წესების დადგენა უმნიშვნელოვანეს როლს ასრულებს მედიაციის პროცესში. იგი ქმნის სტრუქტურირებულ გარემოს, უზრუნველყოფს სამართლიან მონაწილეობას, ხელს უწყობს ეფექტურ კომუნიკაციას და აყალიბებს ნდობას. აღნიშნული მახასიათებლები ხელს უწყობენ პროცესის ეფექტურობას და აძლიერებენ თანამშრომლობას, აუმჯობესებენ შედეგებს, რაც საბოლოოდ ინვესტს უფრო წარმატებულ და მდგრად მედიაციის პროცესს.

3.2. მხარეთა სიტყვის რეფორმულირება

რეფორმულირება არის გადამწყვეტი ტექნიკა ხელშემწყობი მედიაციის პროცესში⁵⁴, რომელიც გულისხმობს მხარეების აღქმისა და გამოხატვის ხერხების შეცვლას მათ შორის არსებული კონფლიქტისა და გრძნობების მიხედვით.⁵⁵ იგი ეხმარება მხარეებს დაინახონ სიტუაცია სხვა პერსპექტივიდან.⁵⁶ ისეთ სიტუაციებში, როდესაც მხარე აკეთებს დესტრუქციულ განცხადებას, მედიატორმა უნდა მოახდინოს მისი ნათქვამის პერიფრაზი (რეფორმულირება) ისე, რომ ხაზი გაუსვას მოსაუბრის საჭიროებებზე და უარყოს თავდაპირველი განცხადების ნეგატიური კონტექსტი.⁵⁷

ეფექტური რეფორმულირება გულისხმობს ნეიტრალური ენის გამოყენებას, რომელიც თავს არიდებს დადანაშაულებას და განსჯას.⁵⁸ მაგალითად, როდესაც, მხარე ამბობს „ის ყოველთვის აგვიანებს“ მედიატორმა ისე უნდა შეიცვალოს აღნიშნული ნათქვამი, რომ ყურადღება „ბრალდებიდან“ გადავიდეს პირადი ღირებულებების ხაზგასმამზე, მაგალითად „თქვენთვის პუნქტუალობა მნიშვნელოვანია“ წინადადებით.

რეფორმულირება შეიძლება შეცვალოს მხარეთა ერთმანეთისადმი დამოკიდებულებაც.⁵⁹ როდესაც მხარე ამბობს „შენ არასდროს მისმენ“, ნეგატიური კონტექსტი ეუფლება სიტუაციას, და იმის შემდეგ, რაც მედიატორი აღნიშნული ნათქვამის რეფორმულირებას გააკეთებს, მხარის ნათქვამი მიიღებს ასეთ ფორმას „მე თავს ვგრძნობ შეუსმენლად და მეტი ღია კომუნიკაცია მჭირდება“, რაც პროცესი პირდაპირ გადააქვს დადებით ნოტაზე.

⁴⁹ Fisher R., Ury W., Patton B., Getting to Yes: Negotiating Agreement Without Giving In, New York, 2011, 22.

⁵⁰ Haynes J.M., The fundamentals of family mediation. Albany: State University of New York Press, 1994, 47.

⁵¹ West T., The Mediator's Approach: Five (and a Half) Paths Through Conflict, New York, London 2021, 24.

⁵² Folger J.P., Poole M.S., Stutman R.K., Working through Conflict: Strategies for Relationships, Groups, and Organizations, Routledge 7th Edition NY: Routledge., New York 2017, 125.

⁵³ იხ. იქვე

⁵⁴ მედიატორთა სასერტიფიკაციო პროგრამა (თბილისი)/ დღის წესრიგი/ მეთოდოლოგია.

⁵⁵ Schutte B., Using Magic to Teach The Art Of Reframing, 2020.

⁵⁶ Rule C., Reframing, 2018.

⁵⁷ Sheesley C., Reframing: A Conflict Resolver's Superpower, 2020.

⁵⁸ Moore C.W., The Mediation Process: Practical Strategies For Resolving Conflict, 4th Ed., Jossey-Bass, San Francisco 2014, 175.

⁵⁹ Beer J.E., Stief E., The Mediator's Handbook. New Society Publishers, Vancouver 1997, 45.

ამდენად რეფორმულირება ხელშემწყობი მედიაციის პროცესში, წარმოადგენს სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვან ტექნიკას, რომელიც ეხმარება ნეგატიური, წინააღმდეგობრივი ურთიერთქმედებების გარდაქმნას კონსტრუქციულ, თანამშრომლობით დიალოგებად. აღქმის შეცვლით, მტრობის შემცირებით, ურთიერთგაგების ხელშემწყობითა და კომუნიკაციის გაძლიერებით, მედიაცია ხდება უფრო ეფექტური.

3.3. ურთიერთგაგება

მოდვე მხარეები, როგორც წესი, აყალიბებენ პრობლემას, ისე, რომ ადანაშაულებენ მოწინააღმდეგე მხარეს და უარყოფენ პირად პასუხისმგებლობას.⁶⁰ იშვიათად ხვდება ადამიანი, ვინც აღიარებს, რომ თვითონაც თავისი „წვლილი“ შეაქვს შექმნილ ვითარებაში, რადგან პირველი რასაც აკეთებს მხარე, ეს არის მეორე მხარეზე თავდასხმა და მისი დადანაშაულება.⁶¹ ამდენად ხელშემწყობი მედიატორის ამოცანაა დაეხმაროს მხარეებს საერთო პასუხისმგებლობის გაზიარებაში.⁶² აღნიშნული მიდგომა წარმოადგენს ურთიერთდახმარების სტრატეგიას,⁶³ რა დროსაც პროცესის თითო მოწინააღმდეგე შედის ოპონენტის ამპლუაში და აკვირდება სიტუაციას სხვა გადმოსახედიდან, ხოლო თავდაპირველი პოზიციის სიზუსტის მიმართ უჩნდება ეჭვი.⁶⁴

3.4. მომავალზე ორიენტირება

მომავალზე ორიენტირება განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია იმ კონტექსტში, სადაც მხარეები აპირებენ ან სჭირდებათ ისეთი ურთიერთობის გაგრძელება, როგორცაა ბიზნეს პარტნიორობა, საოჯახო დავები, შრომითი დავები და სხვა.⁶⁵ საერთო მომავალზე ფოკუსირებით, მედიატორი მხარეებს ეხმარება წარმოადგინონ საერთო მომავალი, რაც თავის მხრივ ქმნის განმეორებით კონფლიქტის აღბათობის საგრძნობლად შემცირებას.⁶⁶ აღსანიშნავია, რომ როდესაც მხარეები საუბრობენ, მაგალითად განქორწინების მიზეზებზე, ან უჩივიან მორე მხარის წარსულის უარყოფით საქციელს, ხელშემწყობი მედიატორმა ამ შემთხვევაში უნდა კონცენტრირდეს არა წარსულის შეცდომებზე, არამედ საერთო მომავალზე, სადაც მათ შორის არ იქნება მტრული დამოკიდებულება.⁶⁷

სწორია არ არსებობს მომავლის წარმოდგენა წარსულისა და აწმყოს გააზრების გარეშე,⁶⁸ თუმცა ხელშემწყობი მედიატორი ცდილობს, რაც შეიძლება ნაკლებად შეეხოს წარსულის უარყოფით გამოცდილებას,⁶⁹ რადგან მხარეთა კომუნიკაცია ხშირად სავსეა ურთიერთ ბრალდებებითა და უიმედობით, ხოლო მომავალზე საუბრისას პრეტენზიისა და ბრალდების წაყენება არ იქნება ლოგიკური⁷⁰ და ეს იმიტომ, რომ „ჩვენ შეგვიძლია ვიჩივლოთ გუშინდელ ამინდზე, თუმცა ხვალინდელზე ვერაფერს ვეტყვით.“⁷¹

⁶⁰ Haynes J.M., The Fundamentals Of Family Mediation. Albany: State University Of New York Press. 1994, 11.

⁶¹ იხ. იქვე.

⁶² West T., The Mediator's Approach: Five (And A Half) Paths Through Conflict, New York, London 2021, 25.

⁶³ Haynes J.M., Metaphor And Mediation – Part Two, 1999.

⁶⁴ Haynes J.M., The Fundamentals Of Family Mediation. Albany: State University Of New York Press. 1994, 11.

⁶⁵ Moore C.W., The Mediation Process: Practical Strategies For Resolving Conflict, 4th Ed., Jossey-Bass, San Francisco 2014, 145.

⁶⁶ Folger J.P., Poole M.S., Stutman R.K., Working Through Conflict: Strategies For Relationships, Groups, And Organizations. 7th Ed., Pearson, Boston 2009, 203.

⁶⁷ West T., The Mediator's Approach: Five (and a Half) Paths Through Conflict, New York, London 2021, 26.

⁶⁸ Folger J.P., Bush R.A.B., Reclaiming Mediation's Future: Getting Over The Intoxication Of Expertise, Re-Focusing On Party Self-Determination, 2014, 742.

⁶⁹ ავტორისგან: მოცემულ შემთხვევაში მიმართა, რომ უადგილო არ არის უარყოფით გამოცდილებაზე ხაზგასმა. რადგან, წინააღმდეგ შემთხვევაში თუ წარსულში იყო რაიმე დადებითი ისტორია, რომელიც აკავშირებს მხარეებს, მედიატორს შეუძლია არაერთხელ მიუთითოს ამ ინფორმაციაზე, როგორც საერთო წარსულის კარგ მოგონებაზე, რაც თავის მხრივ შეიძლება დადებითი ზეგავლენა იქონიოს მხარეთა სამომავლო ურთიერთობებზე.

⁷⁰ Haynes J.M., The fundamentals of family mediation. Albany: State University of New York Press. 1994, 13.

⁷¹ იხ. იქვე.

3.5. ინტერესებზე დაფუძნებული დავის მოგვარება

ხელშემწყობი მიდგომის მედიატორი იმის ნაცვლად, რომ წაახალისოს კლიენტები კომპრომისზე წასასვლელად, ცდილობს საუბარი გადაიტანონ მხარეთა პოზიციებიდან მათი ინტერესებისკენ.⁷² მოცემულ შემთხვევაში ისმის კითხვა თუ რა მოიაზრება პოზიციასა და ინტერესში, რატომ შეიძლება აღნიშნული ორი არ ემთხვეოდეს? აღსანიშნავია, რომ მედიაციის კონტექსტში, პოზიციისა და ინტერესის ურთიერთმიმართებას კარგად აჩვენებს ცნობილი მაგალითი ბავშვებსა და ფორთოხალზე, როდესაც „ორი ბავშვი ფორთოხლის გამო ჩხუბობს. თითოეული ბავშვის პოზიცია არის, რომ ზუსტად მას უნდა ჰქონდეს ფორთოხალი. ცხადია, მათი პოზიციები შეუთავსებელია, თუმცა მათი ინტერესები შეიძლება იყოს შეთავსებადი. ასე რომ, თუ ბავშვების ინტერესების გაგება გვინდა, უნდა დავადგინოთ რატომ სურს თითოეულ მათგანს ფორთოხალი. აღნიშნულ მაგალითში, ერთ ბავშვს სურს რბილობისგან წვენი დაამზადება, ხოლო მეორე სურს ქერქს ნამცხვრის გამოსაცხობად.“ აღნიშნულიდან გამომდინარე შეიძლება ითქვას, რომ მათი ინტერესები სრულიად თავსებადია – ერთს შეიძლება ჰქონდეს ქერქი, მეორეს – რბილობი და არც ერთმა არ დაუთმოს ის, რაც მისთვის არსებითად მნიშვნელოვანია.⁷³

ამდენად ინტერესებზე ფოკუსირება უფრო კრეატიული და მოქნილი გადაწყვეტილებების საშუალებას აძლევს. ხოლო პრობლემის ფართო განმარტება ინვესტს ინტერესებზე დაფუძნებულ გადაწყვეტაზე ფოკუსირებას ძირეული ინტერესების განხილვით.⁷⁴ ასე რომ, ხელშემწყობი მედიატორი იყენებს მომავალზე ორიენტირებულ, ინტერესებზე დაფუძნებულ დისკუსიებს, რათა გააფართოვოს მხარეთა თვალსაწიერი, რაც თითოეულ მხარეს აძლევს საშუალებას, გასცდეს იმაზე მეტს, რასაც თავდაპირველად თვლიდა საკმარისად.⁷⁵

III. შეფასებითი მედიაცია

4. შეფასებითი მედიაციის არსი და მედიაციის პროცესი

„იურისტის ძალა კანონის გაურკვეველობაშია“
ჯერემი ბენტემი.⁷⁶

მხარე, რომელიც ეძებს შეფასებას მედიაციის პროცესში, მედიატორისგან ითხოვს ამ გაურკვეველ სფეროში უდავო ფაქტების აღმოჩენას და მათი გაგების უზრუნველყოფას.⁷⁷

შეფასებითი მედიაციის მოდელი მიზნად ისახავს დავის გადაწყვეტას მხარეთა უფლებებისა და სამართლებრივი ვალდებულებების შესაბამისად.⁷⁸ ამ მიდგომის ძირითადი კონცეფციაა მხარეთა საქმეების ძლიერი და სუსტი მხარეების გამოკვეთით და დავის შესაძლო შედეგის შეფასებით, მხარეების ნაქეზება გამოავლინონ მეტი მზაობა, გადანყვიტონ დავა სასამართლოს გარეშე, რათა თავიდან აიცილონ ხანგრძლივი და ძვირადღირებული სასამართლო პროცესი.⁷⁹ აღნიშნული პროცესი მოითხოვს მედიატორის მხრიდან ფორმალურ ან არაფორმალურ რეკომენდაციების განევას მხარეებს შორის არსებული დავის შედეგთან დაკავშირებით.⁸⁰ ეს მოდელი ხშირად შეიძლება გამო-

⁷² West T., *The Mediator's Approach: Five (and a Half) Paths Through Conflict*, New York, London 2021, 26.

⁷³ Fisher R., Ury W., Patton B., *Getting to Yes: Negotiating Agreement Without Giving In*, New York, 2011, 31.

⁷⁴ Liebmann M., *Mediation in Context*, Jessica Kingsley Publishers, London 2000, 114.

⁷⁵ West T., *The Mediator's Approach: Five (and a Half) Paths Through Conflict*, New York, London 2021, 27.

⁷⁶ Barrell C., *History And Historiography In Classical Utilitarianism, 1800–1865*, New York 2021, 42.

⁷⁷ Catanzaro T., *Improving Evaluation in Mediation: How Predictive Analytics Can Be Used to Improve Evaluative Mediation*, 15 Am. J. Mediation, 2022, 92.

⁷⁸ Shawawreh W.F.A., *An Evaluation Study In Mediation: A Comparative Study Between Australia And Jordan*, School of Law and Justice, Faculty of Business, Education, Law and Arts, 2020, 24.

⁷⁹ Baksa G., *Different Mediation Styles and Their Use in Family Mediation*, 2012 Jogi Tanulmányok, 2012, 250.

⁸⁰ Zumeta Z., *Styles of Mediation: Facilitative, Evaluative, and Transformative Mediation*, 2018.

<<https://mediate.com/styles-of-mediation-facilitative-evaluative-and-transformative-mediation/>> [09.05.2024].

ყენებულ იქნას სასამართლო მედიაციის, სადაც მედიატორი შეიძლება იყოს მოსამართლე ან სასამართლო განმკარგულებელი, ხოლო მხარეებს ხშირად წარმოადგენდნენ ადვოკატები.⁸¹ როგორც წესი, შეფასებითი მედიაციის პროცესი იწყება კერძო, ინდივიდუალური შეხვედრებით.⁸² იმის შემდეგ, რაც მედიატორი გაეცნობა მხარეთა პოზიციებს, იგი იღებს გადაწყვეტილებას პროცესის შემდგომ გაგრძელების მექანიზმზე, აქ გამორიცხული არ არის შესაძლებლობა, რომ მედიაციის პროცესი ისე დამთავრდეს, რომ მხარეები არც ერთხელ დაინახონ ერთმანეთი და მხოლოდ წარმომადგენელთა საერთო შეხვედრა ჩატარდეს.⁸³

ENE⁸⁴-ს ტიპიურ პროცესში მხარეები, ადვოკატის მეშვეობით, ნეიტრალურ მესამე პირს წარუდგენენ თავიანთ პოზიციებს წერილობითი ფორმით და პოზიციები დამადასტურებელ მტკიცებულებები, ასევე შესაძლებელია მხარეებიც ცალ-ცალკე წარადგინონ მედიატორთან ინდივიდუალურ შეხვედრის დროს.⁸⁵ შეფასებითი მედიაციის მოდელში რეალობის ტესტიც არსებითად განსხვავდება ხელშემწყობი მედიაციის რეალობის ტესტიცგან. აღსანიშნავია, რომ თუ მედიატორის შეკითხვა გამიზნულია პერსპექტივის აღძვრისკენ, ან მხოლოდ ინფორმაციულ ხასიათს ატარებს, სახეზეა ხელშემწყობა,⁸⁶ მაგრამ თუ მედიატორი აძლევს საკუთარ შეფასებას, რათა მხარემ გაამახვილოს ყურადღება კონკრეტულ ფაქტზე, მაშინ ის შეფასებით ხასიათს ატარებს.⁸⁷

5. მედიატორის როლი შეფასებით მედიაციის დროს

შეფასებით მოდელის მედიატორი აძლევს ფორმალურ ან არაფორმალურ რეკომენდაციებს დავის სამართლიანი გადაწყვეტის შესახებ, აფასებს დავა სამართლებრივი ცნებებიდან გამომდინარე, ცალ-ცალკე ხვდება მხარეებს (მათ ადვოკატებს), რათა დაეხმაროს მათ სამართლებრივი პოზიციის შეფასებაში, ხარჯებისა და სარგებელის განსაზღვრაში.⁸⁸ მედიაციის დაწყებამდე, მედიატორი შეისწავლის შესაბამის დოკუმენტებს, როგორცაა შუამდგომლობები, მტკიცებულებები, მოხსენებები და სხვა.⁸⁹ ამასთან ერთად მედიატორის სტრატეგიას წარმოადგენს მხარეთა ძირითადი ინტერესების გაცნობა, შემდეგ კი ამ ცოდნის გამოყენება, რათა მიმართოს მხარეები სამართლიან შედეგისკენ.⁹⁰ იგი არა მხოლოდ აყალიბებს პროცესს, არამედ პირდაპირ ზეგავლენას ახდენს მედიაციის შედეგზეც.⁹¹

მედიატორი უფლებამოსილია გააკეთოს განცხადება, რომელიც მხარეებს მიანიშნებს იმაზე, რომ მას გააჩნია კონკრეტული მოსაზრება დავასთან დაკავშირებით.⁹² მხარეებმა შეიძლება ჩათვალონ, რომ გამოთქმული ან ნაგულისხმევი მოსაზრება ეფუძნება მედიატორის მიერ კანონის რეალურ ცოდნას, თუმცა, ზოგიერთ მისი აზრი შეიძლება ეფუძნებოდეს ადვოკატთა მიერ მოწოდებულ არგუმენტებს და არა რაიმე დამოუკიდებელ ცოდნას ან მოსაზრებას არამედ საღ აზრსა და ლოგიკას.⁹³ ამდენად კლასიკური შემფასებელი მედიატორის ვალდებულებაა გასცეს საფუძვლიანი მოსაზრებები დავის არსებით და სავარაუდო შედეგებთან დაკავშირებით წინასწარ განსაზღვრულ კრიტერიუმების გამოყენებით და შეაფასოს მტკიცებულებები და არგუმენტები, რომლებიც წარ-

⁸¹ *Shawawreh W.F.A.*, An Evaluation Study In Mediation: A Comparative Study Between Australia And Jordan, School of Law and Justice, Faculty of Business, Education, Law and Arts, 2020, 24.

⁸² *წულაძე ა.* სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო-ამერიკულ პრიზმაში. თბილისი 2016, 47.

⁸³ იხ. იქვე.

⁸⁴ Early Neutral Evaluation - ადრეული ნეიტრალური შეფასება

⁸⁵ *Opperman V.K.*, The Pros and Cons of ADR, Including ADR/Litigation Hybrids, 1 Sedona Conf. J. 2000, 89.

⁸⁶ *Chang T.J.*, Risk Analysis, Reality Testing and Mediation, 14 Am. J. Mediation, 2021, 48.

⁸⁷ *Kovach K.K., Love L.P.*, ADR: An Eclectic Array of Processes, Rather Than One Eclectic Process, 2000 J. DISP. RESOL., 2000, 304.

⁸⁸ *Baksa G.*, Different Mediation Styles and Their Use in Family Mediation, 2012 Jogi Tanulmányok, 2012, 253.

⁸⁹ *Riskin L.L.*, Understanding Mediators' Orientations, Strategies, and Techniques: A Grid for the Perplexed, 1 Harv. Negotiation L. Rev. 7, 1996, 27.

⁹⁰ იხ. იქვე გვ. 30.

⁹¹ *Zumeta Z.*, Styles Of Mediation: Facilitative, Evaluative, And Transformative Mediation, 2018.

⁹² *Cohen D.*, Evaluative Mediation, 2011.

⁹³ იხ. იქვე.

მოდგენილია მხარეების მიერ.⁹⁴ ამ სტილის მედიატორის ძირითად ამოცანას წარმოადგენს მტკიცე-ბულებების ანონ-დანონით ფაქტების მოძიება და მათი სანდოობის შეფასება.⁹⁵

აღსანიშნავია, რომ შეფასებითი მოდელის მედიატორები, თავიანთი სტილიდან გამომდინარე, თავის მხრივ იყოფიან ორი ჯგუფად, რომლებიც მიუხედავად განსხვავებული ხასიათისა, მაინც ურთიერთ მფარავი მნიშვნელობით გამოირჩევიან. სამართლებრივ ლიტერატურასა და დოქტრინაში გვხვდება ისეთი ტერმინები, როგორცაა „გარიგების შემქმნელი“ იგივე დილმეიკერი (dealmaker) და „მოსამართლე“.

5.1. გარიგების შემქმნელის თეორია

გარიგების შემქმნელისთვის იგივე დილმეიკერისთვის შეთანხმება არის მთავარი მიზანი და მთავარი პრიორიტეტი. კითხვაზე, თუ ვინ არის მისი კლიენტი, მედიატორმა შეიძლება უპასუხოს, რომ მისი კლიენტია „გარიგება“, რადგან ხშირად მიაჩნია, რომ მისი დაქირავების მიზეზია მხარეთა შეთანხმება.⁹⁶ ისინი როგორც წესი აკონტროლებენ მხარეთა ემოციური გამოხატვას, პროცესის შეფერხების თავიდან ასაცილებლად.⁹⁷ ეს სტილი ძალიან ჰგავს „მაქოს დიპლომატიას“ (shuttle diplomacy)⁹⁸ და მედიატორს ავალდებულებს, ყურადღება მიაქციოს კერძო შეხვედრაზე ერთ-ერთი მხარის მხრიდან სიტყვიერ, არავერბალურ, ემოციურ და ფსიქოლოგიურ მდგომარეობაზე და მეორე მხარისთვის უზრუნველყოს აღნიშნულის სწორი გზით მიწოდება და „გადათარგმნა“.⁹⁹ იმის გათვალისწინებით, რომ შეთანხმების მიღწევა არის უმთავრესი პრიორიტეტი, დილმეიკერებს შეუძლიათ გამოიყენონ ნებისმიერი საშუალება, რომელიც ჩათვლიან საჭიროდ საბოლოო მიზნის მისაღწევად.¹⁰⁰ მათ შეუძლიათ მთლიანად არ გაიზიარონ ყველა შეფასება მხარეთათვის, ამის ნაცვლად თითოეულ მხარეს ცალ-ცალკე დაასახელონ თავიანთი პოზიციის სუსტი და ოპონენტის ძლიერი მხარეები.¹⁰¹ ამ გზით ცდილობენ დაარწმუნონ ორივე მხარე, რომ საუკეთესო ვარიანტი არის კომპრომისზე წასვლა. ამდენად დილმეიკერის მთავარი, ექსკლუზიური მიზანია შეთანხმების მიღწევა, ხოლო ამ მიზნის მისაღწევად შეფასება არის საუკეთესო სტრატეგია.¹⁰²

5.2. მოსამართლის თეორია

მოსამართლის თეორია შეფასებითი მედიაციის მეორე საინტერესო მხარეს წარმოადგენს. განსხვავებით გარიგების შემქმნელისა, „მოსამართლეებისთვის“ მედიაციის მიზანი არ არის შეთანხმების მიღწევა, არამედ მათი „სწორ“ შეთანხმებამდე მიყვანა.¹⁰³ ეს შეიძლება ნიშნავდეს მხარეების დაშორებას „არასწორ“ შეთანხმებისგან, მაშინაც კი, თუ ორივე მზად არის შეთანხმებაზე.

⁹⁴ *Brown C.J.*, Facilitative Mediation: The Classic Approach Retains Its Appeal, 4 Pepp. Disp. Resol. L.J. Iss. 2004, 283.

⁹⁵ იხ. იქვე.

⁹⁶ *West T.*, The Mediator's Approach: Five (and a Half) Paths Through Conflict, New York, London 2021, 13.

⁹⁷ *Young P.*, The Who Of Mediation-Part I: A New Look at Mediator Styles? 2005. <<https://mediate.com/the-who-of-mediation-part-i-a-new-look-at-mediator-styles/>> [07.05.2024].

⁹⁸ Cambridge University Press & Assessment Dictionary (2024) (shuttle diplomacy – დისკუსიები ორ ან მეტ ქვეყანას შორის, სადაც ჩართულია მესამე ნეიტრალური სახელმწიფოს წარმომადგენელი და შეტყობინებების გაგზავნის და მოლაპარაკების გზით სახელმწიფოებს სთავაზობს პრობლემების გადაჭრის გზებს.) მაგალითად 1974 წლის იანვარსა და მაისში, სახელმწიფო მდივანი ჰენრი კისინჯერი ჩაერთო „შატლ დიპლომატიის“ ტერმინი, რომელიც გამოიგონეს მედიის წევრებმა, რომლებიც მისდევდნენ კისინჯერს მის სხვადასხვა მოკლე ფრენების დროს ახლო აღმოსავლეთის დედაქალაქებს შორის, როდესაც ის ცდილობდა გამკლავებულიყო 1973 წლის ოქტომბრის ომის შედეგებს. 1974 წლის იანვარში კისინჯერმა სულ რაღაც რვა დღეში ხელი შეუწყო ეგვიპტე-ისრაელის პირველი შეთანხმებას მოლაპარაკების დაწყებას, ხოლო მაისში ერთთვიანი ინტენსიური მოლაპარაკებების შემდეგ შეანყევეტინა ბრძოლა სირია-ისრაელს შორის. Office of the Historian, Foreign Service Institute United States Department of State, Shuttle Diplomacy and the Arab-Israeli Dispute, 1974-1975.

⁹⁹ *Young P.*, The Who Of Mediation-Part I: A New Look at Mediator Styles? 2005. <<https://mediate.com/the-who-of-mediation-part-i-a-new-look-at-mediator-styles/>> [07.05.2024].

¹⁰⁰ *West T.*, The Mediator's Approach: Five (and a Half) Paths Through Conflict, New York, London 2021, 14.

¹⁰¹ *CURRIE C.*, Should A Mediator Also Be An Attorney? 1999.

¹⁰² *West T.*, The Mediator's Approach: Five (and a Half) Paths Through Conflict, New York, London 2021, 15.

¹⁰³ იხ. იქვე გვ. 16.

მოცემულ შემთხვევაში მედიატორი კვლავ იყენებს შეფასებებს, მაგრამ იმის ნაცვლად, რომ შეხედოს თითოეული მხარის ძლიერ და სუსტ მხარეებს, იგი აფასებს მხარეთა გადაწყვეტილებებს ან მთლიანად შეთანხმებას.¹⁰⁴ ამით მას სურს დარწმუნდეს იმაში, რომ მიღებული შეთანხმება საკმარისად „სწორია“.

ამ სტილის მედიატორი ასევე იყენებს ნორმის ადვოკატირების მოდელს მაგალითად განქორწინების, დისკრიმინაციისა ან/და სამოქალაქო უფლებების მედიაციაში, როდესაც ფიქრობს, რომ სამართლებრივ ნორმაზე უარის თქმამ, შეიძლება გამოიწვიოს კანონის უზენაესობისა და მართლმსაჯულების სერიოზულ დარღვევას.¹⁰⁵ იმ შემთხვევაში, როდესაც არსებობს მხარის უფლების დამცველი ნორმა, თუმცა მხარე უარს ამბობს მის გამოყენებაზე, და მიდის დათმობაზე, მედიატორი ხშირად უარს ამბობს ასეთი შეთანხმების აღიარებაზე, რადგან მხარის აღნიშნული გადაწყვეტილება შეიძლება გამოწვეული იყოს უცოდინარობით ან იძულებით.¹⁰⁶ ამ შემთხვევაში მედიატორს შეუძლია არაპირდაპირი გზით გამოხატოს თავისი შეშფოთება და მხარეებს დაუსვას რიგი ისეთი შეკითხვები, რომლებიც შექმნილია მხარეთა გეგმის შესაძლო ხარვეზების გამოსავლენად, რაც ასევე ცნობილი როგორც რეალობის ტესტი.¹⁰⁷ მაგალითად სამემკვიდრო დავაში, ერთ-ერთი მხარე რომელიც ქალია, მიდის ისეთ შეთანხმებაზე, რომ ძმას უთმობს მემკვიდრეობის დიდ ნაწილს იმ ძველ ტრადიციულ ნეს-ჩვეულებებზე დაყრდნობით, რომ მამაკაცს გააჩნია მეტი უფლებები მემკვიდრეობაზე, ვიდრე ქალს. აქ ერევა მედიატორი და რეალობის ტესტის გამოყენებით, ამომწებს ფლობს თუ არა ქალი ინფორმაციას მოქმედ სამართლებრივ რეგულაციებზე, რომ მათ გააჩნიათ თანაბარი უფლებები განურჩევლად სქესისა, და საბოლოოდ უბიძგებს გადახედოს თავისი გადაწყვეტილება. გარდა ამისა ამ სტილის მედიატორს შეუძლია მიახვედროს მხარეებს, რომ მათი გადაწყვეტილება არის უკანონო ან არაკეთილსინდისიერი, ან სხვა მიზეზის გამო სასამართლოსთვის მიუღებელი.¹⁰⁸ თუ მხარეები მაინც მიიღებენ ისეთ გადაწყვეტილებას, რომელიც მედიატორს უსამართლოდ მიაჩნია ან სასამართლო ჩაითვლის უკანონოდ, მედიატორს შეუძლია შეწყვიტოს პროცესი.¹⁰⁹

6. შეფასებითი მედიაციის უპირატესობები და ნაკლოვანებები

შეფასებითი მედიაციის მხარდამჭერები ამტკიცებენ, რომ მხარეებს სურთ გამოსავლის მოძიება, როდესაც ისინი დამოუკიდებლად ვერ თანხმდებიან და ამასთან ერთად სურთ, რომ მიღებული გადაწყვეტილება და საბოლოო მორიგება იყოს სამართლიანი.¹¹⁰ შეფასებითი მედიაცია ძირითადად ეფექტურია იმ დავების დროს, სადაც დგას ფული, სადაც ფიგურირებს ფინანსები და გასაკვირიც არ არის, რომ ამ მოდელს ძალიან აფასებენ ბიზნესმენები, რომლებსაც სურთ სწრაფი და ეკონომიური გადაწყვეტა.¹¹¹ სასამართლოს სამომავლო შედეგების რეალისტური შეფასების შეთავაზებით, მედიატორებს შეუძლიათ ხელი შეუწყონ უფრო სწრაფ მორიგებას, განსაკუთრებით მომგებიანია იმ სამართლებრივ დავებში, სადაც მხარეებს სჭირდებათ სასამართლოს პოზიციის მკაფიოდ გაგება, დავის სასამართლოში გაგრძელების შემთხვევაში.¹¹²

მეორე მხრივ მედიაციის აღნიშნული მოდელი არაერთხელ გამხდარა დებატების ობიექტი სამართლებრივ ლიტერატურაში. აღნიშნული მოდელის ერთ-ერთ უარყოფით მხარეს და ნაკლოვანებას წარმოადგენს სამართლებრივი გარემოებები მიკერძოებულად შეაფასება, კერძოდ ეს ეხება იმ შემთხვევებს, როდესაც მედიატორის მიერ გაკეთებული შეფასება ემთხვევა ერთ-ერთი მხარის პო-

¹⁰⁴ იხ. იქვე.

¹⁰⁵ *Waldman E.*, The Challenge of Certification: How to Ensure Mediator Competence While Preserving Diversity, 30 U.S.F. L. Rev. 1996,741.

¹⁰⁶ იხ. იქვე.

¹⁰⁷ *Chang T.J.*, Risk Analysis, Reality Testing and Mediation, 14 Am. J. Mediation, 2021, 44.

¹⁰⁸ *West T.*, The Mediator's Approach: Five (and a Half) Paths Through Conflict, New York, London 2021, 18.

¹⁰⁹ *Friedman G.J.*, A guide to divorce mediation: How to reach a fair, legal settlement at a fraction of the cost, New York 1993, 30.

¹¹⁰ *Baksa G.*, Different Mediation Styles and Their Use in Family Mediation, 2012 Jogi Tanulmányok, 2012, 254.

¹¹¹ იხ. იქვე.

¹¹² *Riskin L.L.*, Understanding Mediators' Orientations, Strategies, and Techniques: A Grid for the Perplexed, 1 Harv. Negotiation L. Rev. 7, 1996, 42.

ზიციას. ხოლო ამ არასწორმა აღქმამ შეიძლება ფუნდამენტურად შეარყიოს ნდობა მედიატორისა და მედიაციის პროცესისადმი.¹¹³ შეფასებითმა მედიაციამ დაიმსახურა კრიტიკა იმის გამოც, რომ მედიატორის მიერ გაკეთებული შეფასება შეიძლება არ ყოფილიყოს ზუსტი, რადგან ზოგჯერ კონკრეტული დარგის ექსპერტებსაც კი უჭირთ საქმის შედეგის ზუსტი პროგნოზი.¹¹⁴ გარდა ამისა მედიატორი, რომელიც მიდის მედიაციის პროცესში დეტალურად არ და ვერ ფლობს მხარეთა შორის არსებულ დავის სრულ დეტალებს, ან მისთვის ხელმისაწვდომია შეზღუდული რაოდენობის ფაქტობრივი გარემოებები, მხოლოდ ის, რაც მხარემ მიანდო, ამდენად აღნიშნულის საფუძველზე შეფასების გაკეთება არასწორ შედეგამდე მიიყვანს მხარეები.¹¹⁵

IV. უფლებებზე დაფუძნებული მედიაცია ინტერესებზე დაფუძნებული მედიაციის წინააღმდეგ

მედიაცია არის მრავალმხრივი და დინამიური პროცესი, რომელიც შექმნილია იმისთვის, რომ დაეხმაროს მხარეებს დავების გადაჭრაში ნეიტრალური მესამე პირის დახმარებით. მედიატორის როლი შეიძლება მნიშვნელოვნად განსხვავდებოდეს მიღებული მიდგომის მიხედვით.

„უფლებებზე დაფუძნებული“ მედიაცია ფოკუსირებულია მხარეთა კანონიერ უფლებებზე და ცდილობს მიაღწიოს გადანყვეტილებას, რომელიც აკმაყოფილებს დავის შესაბამის სამართლებრივ კრიტერიუმებს ისე, რომ შეესაბამება ტრადიციულ სასამართლო გარემოში მიღებულ გადანყვეტილებებს.¹¹⁶ ხოლო „ინტერესებზე დაფუძნებული“ მედიაცია ყურადღებას ამახვილებს მხარეთა ძირითად საჭიროებებსა და ინტერესებზე, ხელს უწყობს მოდავე მხარეებს გადანყვეტილებების უფრო ფართო სპექტრის მოძიებაში.¹¹⁷ აღსანიშნავია, რომ ინტერესებზე დაფუძნებული მედიაცია, ხშირ შემთხვევაში უკეთეს შედეგამდე შეიძლება მიიყვანოს მოდავე მხარეები, რომლის შედეგადაც მიიღება ორივე მხარისთვის ხელსაყრელი შედეგი, განსხვავებით უფლებებზე დაფუძნებული მედიაციისა, რომელიც ხშირად მშრალი შეფასებებით შეიძლება ვლინდებოდეს. გარდა ამისა ინტერესებზე ფოკუსირებით, ჩიხში მყოფმა მხარეებმა შეიძლება აღმოაჩინონ თავიანთი პრობლემის რამდენიმე შესაძლო გადანყვეტის გზა და საერთო თავსებადი ინტერესი.¹¹⁸ თუმცა ცალსახად იმის მტკიცება, თუ რომელია მედიაციის უფრო შესაფერისი ვარიანტი რთულია რადგან, როგორც უფლებებზე ისე ინტერესებზე დაფუძნებული მედიაცია გვთავაზობს ღირებულ ინსტრუმენტებს დავების გადანყვეტისთვის. თითო მოდელს გააჩნია განსხვავებული უპირატესობები და ნაკლოვანებები. ამდენად აღნიშნულ მოდელებს შორის არჩევანი დამოკიდებულია დავის კონტექსტზე, საკითხის ბუნებაზე და მხარეთა მიზნებზე. ამ განსხვავებების გაგება საშუალებას აძლევს როგორც მედიატორს, ისე მხარეებს მოირგონ თავიანთი უნიკალური და ინდივიდუალური სიტუაციები კონკრეტულ მიდგომას.

7. ფილოსოფიური განსხვავება შეფასებით და ხელშემწყობ მედიაციას შორის

ხელშემწყობი და შეფასებითი მედიაციის მოდელების ანალიზის შედეგად უნდა აღინიშნოს, რომ ისინი ფუნდამენტურად განსხვავებულ ფილოსოფიურ საფუძველებს ეყრდნობიან.

ხელშემწყობი მედიაცია ხაზს უსვამს მხარეთა ავტონომიურობის მნიშვნელობასა და თვითგამორკვევაზე, სადაც მხარეები უფლებამოსილი არიან მიიღონ საკუთარი გადანყვეტილებები,¹¹⁹ განსხვავებით შეფასებით მედიაციისა, რომელიც უპირატესობას ანიჭებს სამართლებრივ რეა-

¹¹³ *Waldman E.*, *Mediation Ethics: Cases and Commentaries*, Jossey-Bass, San Francisco 2011, 99.

¹¹⁴ *Catanzaro T.*, *Improving Evaluation in Mediation: How Predictive Analytics Can Be Used to Improve Evaluative Mediation*, 15 *Am. J. Mediation*, 2022, 99.

¹¹⁵ *Roberts K.M.*, *Mediating the Evaluative-Facilitative Debate: Why Both Parties Are Wrong and a Proposal for Settlement*, 39 *Loy. U. Chi. L. J.*, 2007, 192.

¹¹⁶ *Webne-Behrman H.M.*, *The Emergence of Ethical Codes and Standards of Practice in Mediation: The Current State of Affairs*, 1998 *Wis. L. Rev.* 1998, 1290.

¹¹⁷ *Brown C.J.*, *Facilitative Mediation: The Classic Approach Retains Its Appeal*, 4 *Pepp. Disp. Resol. L.J. Iss. 2*, 2004, 280.

¹¹⁸ იხ. იქვე გვ. 281.

¹¹⁹ *Riskin L.L.*, *Westbrook J.E.*, *Dispute Resolution and Lawyers*, West Academic Publishing, St. Paul, Minnesota 2016, 210.

ლიზმს და ხაზს უსვამს კანონის პრაქტიკულ გამოყენებასა და სამართლებრივ სისტემაში ჩართულობაზე.¹²⁰ ხელშემწყობი მედიატორები მედიაციის გზით ინფორმაციის გაზიარების პოტენციალს იხილავენ, როგორც მთავარ საშუალებას, რათა დაეხმარონ მხარეებს ახალი ღირებულებების შექმნაში და ორმხრივად მომგებიანი გადაწყვეტილებების მიღებაში.¹²¹ ხელშემწყობ მედიატორს შეუძლია უარყოს შეფასებითი მედიაციის მოდელი, მხოლოდ იმიტომ, რომ ეს უკანასკნელი მოიცავს დავის არსებითი ასპექტების შეფასების და განსჯის გარკვეულ ფორმებს, შესაბამისად, ამცირებს სავარაუდო ფილოსოფიურ ვალდებულებას მხარის ავტონომიის მიმართ.¹²²

8. სტილისტური განსხვავება შეფასებით და ხელშემწყობ მედიაციას შორის

მიუხედავად იმისა, რომ ხელშემწყობი და შეფასებითი მედიაციის ფილოსოფიური საფუძვლები აყალიბებს გარკვეულ ტონს თითოეული მიდგომისთვის, სტილისტური განსხვავება კიდევ უფრო ხაზს უსვამს, თუ როგორ ხდება ამ მოდელების პრაქტიკაში გამოყენება. სტილისტური განსხვავება გავლენას ახდენს მედიატორის როლზე, გამოყენებულ ტექნიკაზე და მედიაციის პროცესის საერთო დინამიკაზე.

უპირველეს ყოვლისა ხელშემწყობ და შეფასებით მოდელებში განსხვავებულია, მედიატორის როლი და ფუნქციები. აღსანიშნავია, რომ ხელშემწყობ მედიაციაში მედიატორი იყენებს ღია კითხვების, აქტიური მოსმენისა და რეფორმულირების ტაქტიკას, პერიფრაზირების ტექნიკას კონსტრუქციული კომუნიკაციის ნახალისებისთვის.¹²³ შეფასებით მოდელში მედიატორი მოქმედებს როგორც ექსპერტი, რომელსაც შეუძლია წინასწარ განსაზღვროს სასამართლოს პოტენციური შედეგები და მხარეებს აძლევს მიმართულებას სამართლებრივად მყარი გადაწყვეტილებისკენ.¹²⁴ ხელშემწყობ მოდელში მედიატორი უპირატესობას ანიჭებს ურთიერთობის ასპექტებს და პირად ინტერესებს.¹²⁵ მედიატორი მოქმედებს, როგორც ხელშემწყობი პირი, რომელიც მხარს უჭერს მხარეებს მათი ინტერესების გამოკვლევისა და ურთიერთმისაღები გადაწყვეტილებების პოვნასა და ინიცირებაში.¹²⁶ ხელშემწყობი მედიაციის დროს მხარეები წარმართავენ საკუთარ პროცესს.¹²⁷ ამრიგად, ხელშემწყობი მედიატორი არ იძლევა სამართლებრივ შეფასებებს და რჩევებს, არ აკეთებს პროგნოზებს იმის შესახებ, თუ როგორ გადაწყდება სარჩელი.¹²⁸ თავის მხრივ შეფასებითი მედიაცია გამოირჩევა მხარეთა უფლებებზე და დავის მოგვარების საბოლოო შედეგზე ორიენტირებულობით.¹²⁹

9. ფაქტორები, რომლებიც ზეგავლენას ახდენენ მედიაციის კონკრეტული მოდელის არჩევაზე

როგორც არაერთხელ აღინიშნა მედიაციის პროცესში წინასწარ იმის განსაზღვრა შეფასებითი მოდელია უფრო ხელსაყრელი თუ ხელშემწყობი შეუძლებელია.

თუმცა უნდა ვალიაროთ, რომ არსებობენ შემთხვევები, რომლის დროსაც შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ ზოგიერთი დავის მოგვარება უფრო ხელსაყრელია ხელშემწყობი მედიაციის მეშვეო-

¹²⁰ Menkel-Meadow C., The Many Ways of Meditation: The Transformation of Traditions, Ideologies, Paradigms, and Practices, 11 Negot. J. 1995, 224.

¹²¹ Levin M.S., The Propriety of Evaluative Mediation: Concerns about the Nature and Quality of an Evaluative Opinion, 16 Ohio St. J. Disp. Resol. 2001, 270.

¹²² Brink M., Evaluative Mediation (Part I), an Analysis: Evaluative Mediation, Working Method or Not?, 2021 CMJ, 2021, 18.

¹²³ Moore C.W., The Mediation Process: Practical Strategies for Resolving Conflict, 4th ed., Jossey-Bass, San Francisco 2014, 96.

¹²⁴ Bush R.A.B., A Study of Ethical Dilemmas and Policy Implications, 1994 J. Disp. Resol. 1994, 5.

¹²⁵ Riskin L.L., Understanding Mediators' Orientations, Strategies, and Techniques: A Grid for the Perplexed, 1 Harv. Negotiation L. Rev. 7, 1996, 36.

¹²⁶ Kovach K.K., Love L.P., Mapping Mediation: The Risks of Riskin's Grid, 3 Harv. Negot. L. Rev. 1998, 78.

¹²⁷ Erbe N.D., Appreciating Mediation's Global Role in Promoting Good Governance, 11 Harv. Negot. L. Rev. 2006, 371.

¹²⁸ Levin M.S., The Propriety of Evaluative Mediation: Concerns about the Nature and Quality of an Evaluative Opinion, 16 Ohio St. J. Disp. Resol. 2001, 268.

¹²⁹ Stulberg J.B., Facilitative versus Evaluative Mediator Orientations: Piercing the Grid Lock, 24 Fla. St. U. L. Rev. 1997, 963.

ბით, ხოლო ზოგი – შეფასებითი მედიაციის. მაგალითად ისეთ საკითხებზე, როგორცაა ბავშვის მეურვეობა და მზრუნველობა, ზოგადად საოჯახო დავები მთლიანობაში, შეიძლება უკეთესი იყოს კლასიკური ხელშემწყობი მედიაციის გამოყენება, ხოლო მაშინ როდესაც საქმე გვაქვს უცხო პირებს შორის ურთიერთობასთან, როგორცაა მაგალითად სახელშეკრულებო დავა, შეიძლება უფრო მისაღები იყოს შეფასებითი მედიაციის გამოყენება.¹³⁰

ამდენად დოქტრინაში გავრცელებული შეხედულებებიდან გამომდინარე, შეიძლება განისაზღვროს გარკვეულ ფაქტორთა სია, რომელთა გათვალისწინებითაც შეიძლება მოხდეს მედიაციის ამა თუ იმ მოდელის არჩევა.

9.1. მხარეთა შორის არსებული ურთიერთობების ბუნება

მედიაციის პროცესში, ერთ-ერთი უმთავრესი როლი აქვთ მხარეებს. ამდენად შეუძლებელია მათ შორის არსებული ურთიერთობების გვერდით ავლით პროცესის წარმართვა. საყურადღებოა, რომ მხარეთა ურთიერთობის ბუნება მნიშვნელოვნად მოქმედებს მედიატორის სტრატეგიაზე. მიმდინარე ურთიერთობებში მედიატორი ფრთხილად უნდა იყოს, რათა ხელი შეუწყოს კომუნიკაციას და ურთიერთგაგებას, შეინარჩუნოს მხარეთა სამომავლო ურთიერთობები.¹³¹ აქედან გამომდინარე ერთ-ერთი მთავარი კითხვა, რომელიც მედიატორმა უნდა დაუსვას საკუთარ თავს, არის თუ არა მხარეებს შორის ხანგრძლივი ურთიერთობები (საქმიანი თუ პირადი), რომელიც შესაძლებელია კონფლიქტის მიღმაც გაგრძელდეს, თუ მოკლევადიანი და დროებითი ურთიერთობაა სახეზე, რომელიც კონფლიქტის მოგვარების შემდეგ დასრულდება. მონათესავე კითხვაა ისიც, აქვთ თუ არა მხარეებს ხანგრძლივი ისტორია, რომლებიც დისკუსიებში შეიძლება იქნეს გამოყენებული, თუ მხარეები არიან შედარებით უცხო პირები, რომლებსაც მცირე ინფორმაცია და ცოდნა გააჩნიათ ერთმანეთის მიმართ.¹³² ამდენად, იმის დადგენა, როგორი ურთიერთობა აკავშირებს მხარეებს, მოდის პირველ პლანზე, და ზეგავლენას ახდენს მედიაციის კონკრეტული მოდელის არჩევაში. აღსანიშნავია, რომ ყველა ურთიერთობა არ არის ერთნაირი და იმის ვარაუდი, რომ მედიაციის ერთი სტილი იმუშავებს ყველა ურთიერთობისთვის და რომ მედიატორის სტილი შეიძლება იყოს სტატიკური, მიუხედავად მხარეებს შორის ურთიერთობის ბუნებისა, არასწორი იქნება.¹³³ ამდენად მედიატორმა ყურადღება უნდა მიაქციოს მხარეთა ურთიერთობებს, რადგან ეს აყალიბებს მათ მიერ მოწოდებულ ნარატივებს, ზუსტად ამ ნარატივების განხილვით, მედიატორი შეძლებს ხელი შეუწყოს ურთიერთობის გარდაქმნასა და კონფლიქტის მოგვარებაში.¹³⁴

სინგაპურის უნივერსიტეტის პროფესორმა, ნადია ალექსანდერმა აღწერა შემთხვევები, რა დროსაც ხელშემწყობი მედიაცია არის საუკეთესო ვარიანტი კონკრეტული დავის შემთხვევაში. პროფესორის დაკვირვებით ხელშემწყობი მედიაცია მოქმედებს როდესაც:

- მხარეებს სურთ ურთიერთობის (იქნება ეს საქმიანი, სოციალური თუ საოჯახო) გაგრძელება დავის მოგვარების შემდეგაც.
- მხარეებს გააჩნიათ თანაბარ პირობებში მოლაპარაკების წარმართვის უნარი, თუმცა უჭირთ პროცესის დაწყება ან მოლაპარაკებები ჩიხშია შესული.
- არსებობს კრეატიული და სამომავლო ურთიერთობებზე ორიენტირებული გადამწყვეტილების მიღების შესაძლებლობა, რაც დააკმაყოფილებს მხარეთა საჭიროებებსა და ინტერესებს.
- საკითხი მოიცავს სამართლებრივ და არასამართლებრივ ელემენტებს.¹³⁵

¹³⁰ *Stempel J.W.*, Identifying Real Dichotomies Underlying the False Dichotomy: Twenty-First Century Mediation in an Eclectic Regime, Scholarly Works, 2000, 376.

¹³¹ *Moore C.W.*, The Mediation Process: Practical Strategies for Resolving Conflict, 4th ed., Jossey-Bass, San Francisco 2014, 135.

¹³² *Kidner J.*, The Limits of Mediator Labels: False Debate between Facilitative versus Evaluative Mediator Styles, 30 Windsor Rev. Legal & Soc. Issues 167, 2011, 180.

¹³³ იხ. იქვე გვ. 180.

¹³⁴ *Winslade J., Monk G.*, Narrative Mediation: A New Approach to Conflict Resolution, CA: Jossey-Bass, San Francisco 2000, 45.

¹³⁵ *Nadja A.*, The mediation metamodel: Understanding practice, 26,(1), Conflict Resolution Quarterly. 2008, 16.

<https://ink.library.smu.edu.sg/cgi/viewcontent.cgi?article=3815&context=sol_research> [12.05.2024].

9.2. მხარეთა შორის ძალაუფლების დისბალანსი

მედიაციაში მხარეებს შორის ძალთა ბალანსი მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს მედიაციის მოდელის არჩევაზე – იქნება ეს ხელშემწყობი თუ შეფასებითი. ზოგადად ძალაუფლება, როგორც კონცეფცია, ჩვეულებრივ გამოიყენება ყოველდღიურ ცხოვრებაში და აკადემიურ ლიტერატურაში. თუმცა, მიუხედავად იმისა, რომ ზედაპირულად შეგვიძლია გამოვიყენოთ ეს ტერმინი და გავიგოთ ერთმანეთი, სინამდვილეში კი ძალაუფლება უკიდურესად რთულ ცნებად რჩება. ბერნარდ მეიერის თქმით „ძალაუფლება არის ფაქტორი ყველა ინტერპერსონალურ ურთიერთობაში და ის მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს დავების გადაწყვეტის ყველაზე კოოპერატიულ პროცესებზეც კი“.¹³⁶ ამავე დროულად ძალთა ბალანსი ეხება გავლენის, რესურსების ან კონტროლის შედარებით დონეს, რომელსაც აქვს თითოეული მხარე მედიაციის პროცესში. ხოლო მედიაციის პროცესის დაწყებამდე უნდა შეფასდეს მხარეებს შორის ძალაუფლების დისბალანსის ხასიათი, რადგან ის გავლენას ახდენს მედიაციის პროცესზე.¹³⁷

აღსანიშნავია, რომ მედიაციის პროცესში მორიგების არ მიღწევის შემთხვევაში, არსებობს იმის რისკი, რომ მედიაციის მაგიდასთან გაჟღერებული ინფორმაცია ან აზრი შემდგომში გამოყენებული იქნას იმ მხარის წინააღმდეგ და საზიანოდ, რომელმაც ეს ინფორმაცია გააჟღერა, რადგან მიუხედავად მედიაციის პროცესის კონფიდენციალურობისა, მხარეები არ არიან დაზღვეულნი იმისგან, რომ ერთ-ერთი მხარე გამოიყენებს მეორისგან მოპოვებულ ინფორმაციას იმავე მხარის წინააღმდეგ.¹³⁸ ამდენად მხარეთა შორის ძალაუფლების ბალანსის დადგენა მედიატორს საშუალებას მისცემს გააცნობიეროს, თუ როგორ უნდა მოერგოს თავისი სტილი მოცემული მედიაციის პროცესს.¹³⁹ პრობლემა შეიძლება წარმოიქმნას, როდესაც ძალთა უკიდურესი დისბალანსია მხარეთა სქესის, რასის, ეთნიკური წარმომავლობის, სოციალურ-ეკონომიკური სტატუსის, განათლების დონის ან ცოდნის მხრივ (ან სხვა შესაძლო მიზეზების გამო, რამაც შეიძლება გამოიწვიოს ძალაუფლების დისბალანსი მხარეებში).¹⁴⁰ იმის გასარკვევად, თუ რა შემთხვევაში მედიაციის რომელი მოდელია ყველაზე მიზანშეწონილი, თითოეული სფერო მოითხოვს საკუთარ ყოვლისმომცველ და ყოველმხრივ შესწავლას.¹⁴¹ მაგალითად საოჯახო დავაში, განქორწინების დროს, როდესაც მეუღლეთა შორის არსებობს ძალაუფლების მკვეთრი დისბალანსი, მედიატორი, რომელიც ეყრდნობა ექსკლუზიურად ხელშემწყობ მედიაციის სტილზე, შეიძლება სირთულის წინაშე დადგეს, რადგან მხოლოდ მოლაპარაკების ხელშემწყობა შეიძლება არ მიემართოს ძალაუფლების ან ინფორმაციის ღრმა უთანასწორობის გათანაბრებას.¹⁴² ხოლო მედიატორი, რომელიც მსგავს სიტუაციაში იყენებს შეფასებით მოდელს ხელშემწყობთან კომბინირებულად, როგორც წესი უფრო ეფექტურ შედეგს დებს.¹⁴³ თუ მედიატორი ძალთა დისბალანსის მქონე საქმისთვის აირჩია ხელშემწყობი მოდელი, მას ასევე ექნება ეთიკური პასუხისმგებლობა ითანამშრომლოს სუსტ მხარესთან, ისე რომ შეიმუშავოს სწორი გზები მისი პროცესში სრული მონაწილეობის უზრუნველსაყოფად.¹⁴⁴ ხოლო, თუ ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობა პრობლემას წარმოადგენს, მედიატორი ვალდებულია შეამოწმოს, რამდენად არის ინფორმირებული მხარე და აქედან გამომდინარე იზრუნოს მის სრულ ინფორმირებულობაზე.¹⁴⁵

იქ სადაც ძალაუფლების დისბალანსია და ძლიერი მხარე სუსტ მხარეს აიძულებს დათანხმდეს სასამართლოს პერსპექტივიდან უსამართლო ან არასასამართლო გადაწყვეტაზე, ზუსტად ამ

¹³⁶ Mayer B., The Dynamics of Power in Mediation and Negotiation, *Mediation Quarterly*, no. 16. 1987, 75.

¹³⁷ Gewurz I.G., (Re)Designing Mediation to Address the Nuances of Power Imbalance, 19 *Conflict Resol.Q.* 2001, 153.

¹³⁸ Nadja A., The mediation metamodel: Understanding practice, 26,(1), *Conflict Resolution Quarterly*. 2008, 17. <https://ink.library.smu.edu.sg/cgi/viewcontent.cgi?article=3815&context=sol_research> [12.05.2024].

¹³⁹ Gewurz I.G., (Re)Designing Mediation to Address the Nuances of Power Imbalance, 19 *Conflict Resol. Q.* 2001, 141.

¹⁴⁰ Kidner J., The Limits Of Mediator Labels: False Debate Between Facilitative Versus Evaluative Mediator Styles, 30 *Windsor Rev. Legal & Soc.* 2011, 181.

¹⁴¹ Gewurz I.G., (Re)Designing Mediation to Address the Nuances of Power Imbalance, 19 *Conflict Resol. Q.* 2001, 160.

¹⁴² Keyes K., How Different Mediation Styles Address Power Imbalances, Lynch & Owens, 2018, 3.

¹⁴³ იხ. იქვე.

¹⁴⁴ Hedeem T., Ensuring Self-Determination through Mediation Readiness: Ethical Considerations, 2003.

¹⁴⁵ Vodopian T.V., Mediator Tactics and Techniques in Dealing with Power Imbalance in Business Mediation, 2017 *Legal Horizons*, 2017, 36.

დროს უნდა ჩაერიოს მედიატორი და მხარეები უფრო სამართლიანი შედეგისკენ წაიყვანოს.¹⁴⁶ მხარეები, რომლებიც მიმართავენ მედიაციას და არ არიან წარმოდგენილი ადვოკატთან ერთად, ელიან ელემენტარულ სამართლებრივ დაცვას და უფრო ძლიერ მხარეებს არ უნდა ჰქონდეთ იმის განცდა, რომ შეძლებენ სიტუაციით სარგებლობას მათი დიდი რესურსებიდან გამომდინარე.¹⁴⁷ ამდენად, ნებისმიერ შემთხვევაში მედიატორი, მიუხედავად არჩეული მოდელისა, ყოველთვის მზად უნდა იყოს დაუპირისპირდეს ძალაუფლებათა დისბალანსს და საჭიროების შემთხვევაში ყველა ღონე იხმაროს მხარეთა შორის ბალანსის შესაქმნელად და არ დაუშვას სუსტი მხარის დაჩაგვრა.

9.3. დავის მიმდინარეობის ხანგრძლივობა და პერიოდი

კიდევ ერთი გარემოება, რომელიც ზეგავლენას ახდენს მედიაციის კონკრეტულ მოდელის არჩევაზე არის დავის მიმდინარეობის ხანგრძლივობა, ის თუ რამდენი ხანია უკვე გრძელდება დავა მხარეებს შორის, როდის დაიწყო ის, რა ეტაპზე არიან მხარეები კონკრეტულ მომენტში, უცდიათ თუ არა აქამდე დავის მოგვარება და რა შედეგამდე არიან მისულნი. ყოველ აღნიშნულ გარემოებას მედიაციის მოდელის არჩევაში არსებითი როლი აქვს. ამდენად მედიატორმა უნდა იცოდეს, თუ რა ეტაპზე არიან მხარეთა შორის ურთიერთობები სანამ ის ჩაერევა, რათა გადამწყვიტოს მედიაციის რომელი მოდელი იქნება უფრო სასარგებლო კონკრეტულ შემთხვევაში და რა სტრატეგიის არჩევაა საჭირო კონკრეტულ დავაში მორიგების მისაღწევად.¹⁴⁸ ზოგიერთი თეორეტიკოსი თვლის, რომ მედიაცია უნდა იქნეს გამოყენებული დავის დასაწყისში, იქამდე, სანამ მხარეებმა დააფიქსირებენ პოზიციები და სანამ ერთმანეთისადმი დამოკიდებულება გამწვავდება, ხოლო მეცნიერთა მეორე ნაწილი მიიჩნევს, რომ მედიაცია უფრო წარმატებული იქნება მოგვიანებით, როდესაც დავის ხარჯები გაუსაძლისი გახდება და ორივე მხარე მისვდება, რომ დავის გაგრძელებით შეიძლება ძალიან ბევრი დაკარგონ.¹⁴⁹ მიუხედავად იმისა, რომ მედიატორისთვის შესაძლოა სასურველი იყოს დავაში ადრეულ ეტაპზე ჩარევა, როდესაც მედიაცია იქნება ყველაზე ეფექტური, თუმცა იგი უნდა გააცნობიეროს, რომ ნებისმიერ შემთხვევაში მისი სტილი უნდა მოარგოს დავას, სირთულის მიუხედავად.¹⁵⁰

აღსანიშნავია, რომ მოკლევადიანი საქმიანი დავები, როგორც წესი, განიხილება შეფასებითი მედიაციის მოდელის გამოყენებით, სადაც მედიატორის გამოცდილება ბიზნეს სამართალში ეხმარება მხარეებს სწრაფად მიიღონ სასურველი გადაწყვეტილება,¹⁵¹ განსხვავებით გრძელვადიანი ბიზნეს დავებისა, სადაც სახეზეა სტრატეგიულ პარტნიორობა, ხელშემწყობი მედიაცია შეიძლება უფრო მიზანშეწონილი იყოს, რადგან ის ფოკუსირებულია პრობლემების თანამშრომლობით გადაჭრასა და ურთიერთობების შენარჩუნებაზე.¹⁵²

9.4. მხარეების კეთილსინდისიერებისა და გულწრფელობის დონე კომუნიკაციის დამყარებისა და თანამშრომლობის დროს

კეთილსინდისიერება და გულწრფელობა გადამწყვეტ როლს ასრულებენ მედიაციის პროცესში, რაც მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს მის წარმატებასა და მედიატორების მიდგომაზე. ეს ელემენტები გავლენას ახდენენ მხარეთა ჩართულობაზე მედიაციაში, მედიატორების მიერ გამოყენებული სტრატეგიებზე და საბოლოოდ მიღწეულ შედეგებზე. წარმატებული მედიაციისთვის ყველა-

¹⁴⁶ *Kidner J.*, The Limits Of Mediator Labels: False Debate Between Facilitative Versus Evaluative Mediator Styles, 30 Windsor Rev. Legal & Soc. 2011, 182.

¹⁴⁷ *Macfarlane J.*, *The New Lawyer*, Vancouver: UBC Press, 2008, 171.

¹⁴⁸ *Kidner J.*, The Limits Of Mediator Labels: False Debate Between Facilitative Versus Evaluative Mediator Styles, 30 Windsor Rev. Legal & Soc. 2011, 186.

¹⁴⁹ *Bercovitch J., Langley J.*, The Nature Of The Dispute And The Effectiveness Of International Mediation, 37 J. Conflict Resol. 1993, 676.

¹⁵⁰ *Kidner J.*, The Limits Of Mediator Labels: False Debate Between Facilitative Versus Evaluative Mediator Styles, 30 Windsor Rev. Legal & Soc. 2011, 186.

¹⁵¹ *Golann D.*, *Mediating Legal Disputes: Effective Strategies For Neutrals And Advocates*, Aba Publishing, Chicago 2001, 90.

¹⁵² *Riskin L.L.*, Understanding Mediators' Orientations, Strategies, And Techniques: A Grid For The Perplexed, 1 Harv. Negotiation L. Rev. 7, 1996, 42.

ზე მნიშვნელოვანია მხარეთა ნებაყოფლობითობა და დამოკიდებულება მედიაციის პროცესისადმი.¹⁵³ ამდენად მხარეთა კეთილსინდისიერებისა და ნებაყოფლობითობის გარეშე, მედიაციის პროცესი წარმოუდგენელია.¹⁵⁴ მედიაციის მონაწილე მხარეები ნებაყოფლობით უნდა დასხდნენ მოლაპარაკების მაგიდასთან და კეთილსინდისიერად, გულწრფელი მზადყოფნით განიხილონ პრობლემები მონინაალმდეგესთან და ამასთან ერთად შეინარჩუნონ საღი აზროვნების უნარი.¹⁵⁵ ალსანიშნავია, რომ კეთილსინდისიერების ცნება, როგორც ასეთი შეიძლება გარკვეულწილად სუბიექტური მახასიათებლებიდან გამომდინარე იქნას განმარტებული, რაც დამატებითი ტვირთი იქნება მედიატორისთვის, თუმცა იმდენად მძიმე არ იქნება, რამდენადაც მხარეთა მხრიდან პროცესის ბოროტად გამოყენება.¹⁵⁶ თუ ორივე მხარის კეთილსინდისიერება სახეზეა, ხელშემწყობი მედიაცია ყველაზე შესაფერისი და გამოსადეგი იქნება, რათა მხარეებმა განიხილონ ყველა ვარიანტი და მოიძიონ საუკეთესო გამოსავალი მათი ძირითადი ინტერესებიდან და საჭიროებებიდან გამომდინარე, წინააღმდეგ შემთხვევაში, თუ ერთ-ერთ ან ორივე მხარე არ მოქმედებს კეთილსინდისიერად და მათ შორის თანამშრომლობა მაქსიმალურად გართულებულია, უფრო სავარაუდოა, რომ მედიატორს მოუწიოს მიმართოს მედიაციის შეფასებით ან კომბინირებულ მოდელს.¹⁵⁷

10. შეფასებითი და ხელშემწყობი მედიაციის მოდელების თანამდევითი კური დილემები

10.1. მედიაციის ბუნებაში შესაძლო ცვლილებები

შეფასებითი მედიაციის არსებობა და განვითარება პრაქტიკოს მედიატორებში საფრთხის გრძნობას ტოვებს, რადგან თვლიან, რომ იგი მედიაციის ბუნებაში შესაძლო ცვლილებების მიზეზი შეიძლება გახდეს. ნაწილი კი მიიჩნევს, რომ შეფასებითი მედიაცია იყენებს მედიატორის გამოცდილებას სამართლებრივი პოზიციის შეფასების უზრუნველსაყოფად, რაც ხელს უწყობს გადაწყვეტილების მიღების უფრო სწრაფ პროცესს,¹⁵⁸ ეხმარება მხარეებს გააცნობიერონ თავიანთი საქმის ძლიერი და სუსტი მხარეები, რაც იწვევს უფრო რეალისტურ მოლოდინებს¹⁵⁹ და შესაბამისად ხელს უწყობს მედიაციის მეტად განვითარებას. გარდა ამისა, დავა, რომელიც შესაძლოა დასრულდეს სამართალწარმოებით, შეფასებითი მედიაცია აძლევს საქმის წინასწარი მიმოხილვის შესაძლებლობას, თუ როგორ შეიძლება მოსამართლემ უყუროს საქმეს, რაც თავის მხრივ ხელს უწყობს მხარეთა მორიგებას.¹⁶⁰

თუმცა შეფასებითი მედიაციის მომხრეთა ზემოაღნიშნული არგუმენტები, ხშირად ბათილდება იმით, რომ მედიაცია უნდა იყოს „წმინდა თამაში“, ის უნდა გულისხმობდეს მხოლოდ ხელშემწყობას, რადგან შეფასება ზღუდავს მედიატორს დაეხმაროს მხარეებს ერთმანეთთან ეფექტური კომუნიკაციაში, მოლაპარაკების ყველა საკითხის იდენტიფიცირებას და გადაწყვეტაში და ყველა მხარისთვის მისაღები წინადადებების შემუშავებაში.¹⁶¹ ხოლო მედიაციის საფუძველი, რომელიც მხარეთა თვითგამორკვევის პრინციპზეა დაფუძნებული, სრულიად დაიკარგება ასეთ პროცესში.¹⁶²

¹⁵³ *Kidner J.*, The Limits of Mediator Labels: False Debate between Facilitative versus Evaluative Mediator Styles, 30 Windsor Rev. Legal & Soc. 2011, 187.

¹⁵⁴ იხ. იქვე.

¹⁵⁵ *Van Winkle J.R.*, The Solution to Insuring Good Faith in Court Connected Mediation: Self Interest, 2004.

¹⁵⁶ *Kovach K.K.*, Good Faith in Mediation - Requested, Recommended, or Required - A New Ethic, 38 S. Tex. L. Rev. 1997, 600.

¹⁵⁷ *Stempel J.W.*, Identifying Real Dichotomies Underlying the False Dichotomy: Twenty-First Century Mediation in an Eclectic Regime, Scholarly Works, 2000, 382.

¹⁵⁸ *Moore C.W.*, The Mediation Process: Practical Strategies for Resolving Conflict, 4th ed., Jossey-Bass, San Francisco 2014, 285.

¹⁵⁹ *Folger J.P., Poole M.S., Stutman R.K.*, Working Through Conflict: Strategies for Relationships, Groups, and Organizations. 7th ed., Pearson, 2012, 190.

¹⁶⁰ *Riskin L.L.*, Decisionmaking in Mediation: The New Old Grid and the New New Grid System. Notre Dame Law Review, vol. 79, no. 1, 2003, 17.

¹⁶¹ *Kovach K.K., Love L.P.*, Evaluative Mediation Is An Oxymoron, 14(3) *Alternatives to the High Cost of Litigation*, 1996, 32.

¹⁶² *Munjial D.*, Tug of War: Evaluative versus Facilitative Mediator, 6 Pretoria Student L. Rev. 2012, 73.

უფრო მეტიც, შეფასებითი მედიაცია იქნება არა მხოლოდ არაეფექტური, არამედ, ძირს უთხრის მედიაციის ძირითად მიზანს, გააუმჯობესოს მხარეთა ურთიერთგაგება და ხელი შეუწყოს დავის გადაწყვეტის კონსტრუქციულ მიდგომას.¹⁶³ ამდენად მედიაცია უნდა იყოს მხოლოდ ხელშემწყობი, რადგან ეს არის ერთადერთი მიდგომა რომელიც შეთავსებადია, მედიაციის ფუნდამენტურ პრინციპებთან.¹⁶⁴

ამდენად შეფასებითი მედიაცია, მიუხედავად იმისა, რომ ზოგჯერ სასარგებლოა გარკვეულ კონტექსტში, შეიძლება ფუნდამენტურად შეარყიოს მედიაციის ძირითადი პრინციპები. გარდა ამისა მედიატორის გადანყვეტილების და რეკომენდაციების შემოღებით, შეფასებითი მედიაცია დაემსგავსება არბიტრაჟს, რაც თავის მხრივ დაარღვევს მედიაციის ნებაყოფლობით ხასიათს. ამიტომ იმ სისტემებში სადაც აღიარებულია მედიაციის ორივე მოდელი, უნდა არსებობდეს შესაბამისი ბერკეტები, რათა მედიაცია არ გადაიქცეს სასამართლო ან საარბიტრაჟო პროცესად.

10.2. თვითგამორკვევაზე, როგორც მედიაციის ფუნდამენტურ პრინციპზე ხელყოფის საფრთხე

მედიაციის პროცესის ერთ-ერთ ფუნდამენტურ პრინციპს წარმოადგენს თვითგამორკვევის პრინციპი,¹⁶⁵ რომელიც მოითხოვს მედიაციის პროცესში მხარეთა უნარს, მიაღწიონ ნებაყოფლობით შეთანხმებას ან პროცესის მიმდინარეობის ნებისმიერ სტადიაზე უარი თქვან პროცესზე.¹⁶⁶ იგი მედიატორთა ქცევის მოდელურ სტანდარტებში, როგორც პირველ პრინციპად არის ნახსენები.¹⁶⁷ თვითგამორკვევის პრინციპი აუცილებელია მხარეთა ავტონომიისა და ღირსების შესანარჩუნებლად, რაც მათ საშუალებას აძლევს მოვიდნენ ისეთ კონსესუსამდე, რომელიც მორგებული იქნება მათ უნიკალურ საჭიროებებსა და ინტერესებზე.¹⁶⁸ თუმცა, შეფასებითი მედიაცია შემოაქვს განსხვავებულ დინამიკას, რომელსაც შეუძლია მნიშვნელოვანი საფრთხე შეუქმნას თვითგამორკვევის პრინციპს. აღსანიშნავია, რომ შეფასებითი მედიაციაში, მედიატორი უფრო აქტიურ როლს ასრულებს, რამაც შეიძლება ყურადღება გადაიტანოს მხარეთა გადანყვეტილებაუნარიანობიდან მედიატორის შეფასებებზე.¹⁶⁹ ყოველ ჯერზე, როდესაც შეფასებითი მოდელის პროცესი მიმდინარეობს, არსებობს იმის საფრთხე, რომ კომპლექსურად დაირღვევა თვითგამორკვევის პრინციპი.¹⁷⁰ ზუსტად ამიტომ შეფასებითი მედიაციის ოპონენტები ამტკიცებენ, რომ მედიაციის პროცესის არსი მკვეთრად იცვლება, როდესაც მედიატორი ასრულებს შემფასებლის როლს.¹⁷¹ როდესაც მედიატორი აქტიურად ცდილობს საკითხის შეფასებას, მხარეებს შორის მოლაპარაკების ფარგლები ვიწროვდება, შესაბამისად ისინი იწყებენ კონტროლის დაკარგვას. აღნიშნული განპირობებული იმითაც, რომ მხარეები დიდ მნიშვნელობას ანიჭებენ მედიატორის სიტყვას.¹⁷² შედეგად, შეფასებითი მედიაციის დროს არა მხოლოდ ეცემა პროცესში მხარეთა მონაწილეობისა და ჩართულობის დონე, არამედ მხარეებმა შეიძლება არ აღიქვან მედიაცია, როგორც შეჯიბრებით პროცესებისგან განსხვავებული პროცესი.¹⁷³

¹⁶³ *Stulberg J.B.*, Must a Mediator Be Neutral - You'd Better Believe It, 95 Marq. L. Rev. 2012, 839.

¹⁶⁴ იხ. იქვე გვ. 844.

¹⁶⁵ *კაკოიშვილი დ.*, ადვოკატის მიერ კლიენტის წარმომადგენლობის ეთიკური საფუძვლები მედიაციის პროცესში, *ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა – ნელინდელი 2021“*, სპეციალური გამოცემა, თსუ გამომცემლობა, 2022, 46.

¹⁶⁶ *Levin M.S.*, The Propriety of Evaluative Mediation: Concerns about the Nature and Quality of an Evaluative Opinion, 16 Ohio St. J. Disp. Resol. 2001, 274.

¹⁶⁷ Model Standards Of Conduct For Mediators, Standard I, (2005).

¹⁶⁸ *Bush R.A.B., Folger J.P.*, The promise of mediation : responding to conflict through empowerment and recognition, Jossey-Bass, San Francisco 2005, 22.

¹⁶⁹ *Riskin L.L.*, Decisionmaking in Mediation: The New Old Grid and the New New Grid System, 79 Notre Dame L. Rev. 1 2003, 25.

¹⁷⁰ *Munjaj D.*, Tug of War: Evaluative versus Facilitative Mediator, 6 Pretoria Student L. Rev. 2012, 72.

¹⁷¹ *Levin M.S.*, The Propriety of Evaluative Mediation: Concerns about the Nature and Quality of an Evaluative Opinion, 16 Ohio St. J. Disp. Resol. 2001, 270.

¹⁷² *Munjaj D.*, Tug of War: Evaluative versus Facilitative Mediator, 6 Pretoria Student L. Rev. 2012, 74.

¹⁷³ იხ. იქვე.

მიუხედავად ამისა, შეფასებითი მედიაციის მომხრეები ამტკიცებენ, რომ ეს მიდგომა სულაც არ არღვევს თვითგამორკვევის პრინციპს, პირიქით იგი მხარს უჭერს მხარეთა თვითგამორკვევის ინფორმირებული გადაწყვეტილებების მიღების უნარის გაძლიერებით.¹⁷⁴ მედიატორის მიერ მოწოდებული ინფორმაცია შეიძლება მხარეებს უფლება მისცეს გააკეთონ უფრო ინფორმირებული არჩევანი, რაც პოტენციურად გამოიწვევს მორიგებას, რაც თავის მხრივ შეიძლება იყოს უფრო დამაკმაყოფილებელი და გრძელვადიანი სამომავლო პერსპექტივაში.¹⁷⁵

ამდენად პრაქტიკაში, ბალანსი შეფასების გაკეთებასა და თვითგამორკვევის პრინციპის შენარჩუნებას შორის შეიძლება იყოს ძალიან ფაქიზი. მედიატორმა, ამ დროს შეძლებისდაგვარად ფრთხილად უნდა გამოიყენოს შეფასებები, ისიც როგორც ინფორმირების ინსტრუმენტი და არა, როგორც პირდაპირი შედეგების მიღწევის საშუალება. გარდა ამისა მედიატორი მზად უნდა იყოს შეცვალოს თავისი მიდგომა, თუ შეამჩნევს, რომ მისი შეფასებები ზედმეტად მოქმედებს მხარეთა გადაწყვეტილებებზე. საბოლოო ჯამში, მიუხედავად იმისა, რომ შეფასებითი მედიაცია წარმოადგენს გამოწვევებს თვითგამორკვევის პრინციპის წინაშე, ის შეიძლება განხორციელდეს ისე, რომ პატივი სცეს და გააძლიეროს კიდევ ეს პრინციპი. მთავარი არის ის, რომ მხარეები იყვნენ სრულად ინფორმირებული და თანაბრად ჩართულნი პროცესში, ხოლო მედიატორები შეფასება გონივრულად გამოიყენონ, რათა მხარი დაუჭირონ და არა დაჩრდილონ მხარეთა თვითგამორკვევის პრინციპი და დამოუკიდებლად გადაწყვეტილების მიღების უნარი.

10.3. ნეიტრალურობისა და მიუკერძოებლობის პრინციპების დაცვის სავალდებულობა

ნეიტრალურობა და მიუკერძოებლობა გადამწყვეტ როლს ასრულებენ იმის უზრუნველსაყოფად, რომ მედიაცია იყოს სანდო და დაბალანსებული. ამას ამტკიცებს ასევე ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2008 წლის 21 მაისის დირექტივა სამოქალაქო და კომერციულ საკითხებში მედიაციის გარკვეული ასპექტების შესახებ, რომლის მე-3 მუხლის ბ ქვეპუნქტი განსაზღვრავს მედიატორის ვინაობას და მისთვის ერთ-ერთ სავალდებულო დამახასიათებელ ნიშნად უთითებს მიუკერძოებლობას,¹⁷⁶ რომელიც მედიატორთა ქცევის მოდელური სტანდარტების¹⁷⁷ თანახმად მედიატორისგან მოითხოვს მედიაციის პროცესის მიუკერძოებლად წარმართვას.¹⁷⁸ რაც შეეხება ნეიტრალურობას, იგი მედიაციის პროცესში მედიატორის ერთ-ერთი ძირითადი მახასიათებელი ნიშანია.¹⁷⁹ მიუკერძოებლობა, ფაქტობრივად, ნეიტრალურობის „გადამწყვეტი განმსაზღვრელი მახასიათებელია“,¹⁸⁰ ამდენად იყო ნეიტრალური ნიშნავს იყო მიუკერძოებელი.¹⁸¹ თუმცა თუ ნეიტრალურობა გამოიხატება ობიექტურ შეფასებაში, მიუკერძოებლობა მეტად მოითხოვს მედიაციის პროცესის მონაწილეთა სუბიექტურ შეფასებას.¹⁸²

აღსანიშნავია, რომ თვითგამორკვევის პრინციპის ხელშეწყობის პროცესში მედიატორის მიუკერძოებლობა ხშირად შეიძლება დადგეს საფრთხის ქვეშ, რის შედეგადაც მედიატორს მოუწიოს ეთიკურად გამართლებული გადაწყვეტილების მიღება, რადგან რეალურ სიტუაციებში შესაძლოა

¹⁷⁴ *Stulberg J.B.*, The Theory and Practice of Mediation: A Reply to Professor Susskind, 21(3) *Negotiation Journal*, 2005, 102.

¹⁷⁵ *Lowry R.L.*, Evaluative Mediation. 55(1) *Dispute Resolution Journal*, 2000, 18.

¹⁷⁶ Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters, article 3 (b). „მედიატორი“ ნიშნავს ნებისმიერ მესამე პირს, რომელსაც მოეთხოვება განხორციელოს მედიაცია ეფექტური, მიუკერძოებელი და კომპეტენტური გზით, განურჩევლად ამ მესამე პირის სახელწოდებისა და პროფესიისა შესაბამის წევრ სახელმწიფოში და იმ გზით, რომლითაც მესამე პირი დაინიშნა ან მოითხოვა მედიაციის განხორციელება.“

¹⁷⁷ Model Standards Of Conduct For Mediators, Standard I, 2005.

<https://www.adr.org/sites/default/files/document_repository/AAA-Mediators-Model-Standards-of-Conduct-10-14-2010.pdf> [14.05.2024]

¹⁷⁸ *Kallipetis M.*, Mediation Ethics in Europe, The Dovenschmidt Quarterly No 2, 2014, 70.

¹⁷⁹ *ყანდაშვილი ი.*, მედიაცია (დავის გადაწყვეტის ეფექტური ალტერნატიული საშუალება), თბილისი 2020, 102.

¹⁸⁰ *Khachaturova M.R., Poimanova D.M.*, The Role of Mediation Strategies in Solving Interpersonal Conflicts, 33 *Conflict Resol. Q.* 2015, 37.

¹⁸¹ იხ. იქვე.

¹⁸² *ყანდაშვილი ი.*, საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასასამართლო ფორმები, სადისერტაციო მონოგრაფიული კვლევა, შედარებითი ანალიზი, თბილისი 2018, 106.

შეეჯახოს ისეთ უმნიშვნელოვანეს ღირებულებებს, როგორცაა ადამიანის ჯანმრთელობა, უსაფრთხოება, არასრულწლოვნების საუკეთესო ინტერესები და სამართლიანობა.¹⁸³ ამდენად, მედიატორი შესაძლოა აღმოჩნდეს ძალზედ რთულ ეთიკურ დილემის წინაშე, სადაც საჭიროა ღირებულებების სიღრმისეული ანალიზის საფუძველზე სწორი ნაბიჯის გადადგმა ან/და მედიაციის პროცესის შეწყვეტის გადაწყვეტილების მიღება.¹⁸⁴ საინტერესოა გერმანული მიდგომა, მიუკერძოებლობის უზრუნველყოფასთან დაკავშირებით, განსაკუთრებით სასამართლო მედიაციის დროს, როდესაც მოსამართლე, რომელსაც აკისრია მედიატორის საპასუხისმგებლო როლი ერთ-ერთ საქმეში, ვეღარ განიხილავს მომავალში იგივე საქმეს, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც პროცესი დასრულდა მორიგებით, მისივე ინტენსიური შრომის შედეგად.¹⁸⁵ ხოლო აშშ-ს ფლორიდას შტატის „მიუკერძოებლობის შესახებ“ ახალი დებულების თანახმად, მიუკერძოებლობა ნიშნავს თავისუფლებას ფავორიტიზმსა და წინასწარ კვიატებულობისაგან, თავისუფლება სიტყვებში და საქმიანობაში, რაც მოიცავს არა მხოლოდ ერთ-ერთი, არამედ ორივე მხარისთვის დახმარების განხორციელების პასუხისმგებლობას.¹⁸⁶ ამდენად ისმის კითხვა, როგორ უნდა მოიქცეს მედიატორი შეფასებითი მედიაციის პროცესში, სადაც აღნიშნული მოდელის ბუნებიდან გამომდინარე შეიძლება არსებითი ზიანი მიადგეს მედიატორის, როგორც ნეიტრალურ და მიუკერძოებელ პირის რეპუტაციას, და მხარეების მედიაციის პროცესიდან გაქცევის მიზეზიც კი გახდეს.¹⁸⁷ აღნიშნული შეკითხვა არაა ურიგო, რადგან შეფასებითი მედიატორის უფლებამოსილება, მისცეს სამართლებრივი შეფასება მხარეებს, საფრთხეს უქმნის ზემოაღნიშნულ პრინციპებს, რომლებიც მედიაციის უმთავრეს ღირებულებებს წარმოადგენენ.¹⁸⁸ რისკინის დაკვირვებით რაც უფრო მაღალია შეფასების ხარისხი, მით უფრო დიდია მიუკერძოებლობის საჭიროება.¹⁸⁹

აღნიშნულ სიტუაციაში შეიძლება იყოს რამდენიმე გამოსავალი, რომელიც არ დაუშვებს, რომ შეფასებით მედიაციაში, მედიატორის მხრიდან იქნას დარღვეული აღნიშნული პრინციპები და ერთ-ერთი არის ინფორმირებული თანხმობა. იქამდე, სანამ მხარეები დაეთანხმებიან ან არ დაეთანხმებიან მედიაციის რომელიმე მოდელზე, აუცილებელია რომ მხარეებს აეხსნას თითოეული მოდელის შედეგები.¹⁹⁰ აქ გადამწყვეტია იმის უზრუნველყოფა, რომ თითოეულმა მხარემ სრულად გააცნობიეროს და დათანხმდეს¹⁹¹ მედიაციის პროცესის შეფასებითი ხასიათზე.¹⁹² ზუსტად აღნიშნული პირობის ზედმინევით უზრუნველყოფით იქნება შესაძლებელი ნეიტრალურობის და მიუკერძოებლობის პრინციპების დაცვა.

10.4. მედიაციის, როგორც თავისუფალი პროფესიის იურისტთა მხრიდან „მონოპოლიზაცია“ და ჩაკეტვა

როგორც არაერთხელ აღინიშნა შეფასებითი მედიაცია განსხვავდება მედიაციის სხვა ფორმებისგან იმით, რომ იგი ეყრდნობა როგორც მედიატორის გამოცდილებას, ისე კანონსა და სამარ-

¹⁸³ ბერიძე ს., მხარეთა თვითგამორკვევის ხელშეწყობისა და მედიატორის მიუკერძოებლობის ვალდებულებათა ურთიერთმიმართება და მოქმედების ფარგლები მედიაციის პროცესში, *ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა – ნელინდეული 2023“*, სპეციალური გამოცემა, თსუ გამომცემლობა, 2024, 94.

¹⁸⁴ იხ. იქვე.

¹⁸⁵ ალფინი ჯ.ჯ., დავის მოგვარების ეთიკა, *ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა – ნელინდეული 2020-2021“*, სპეციალური გამოცემა, თსუ გამომცემლობა, 2021, 9.

¹⁸⁶ Levin M.S., *The Propriety of Evaluative Mediation: Concerns about the Nature and Quality of an Evaluative Opinion*, 16 Ohio St. J. Disp. Resol. 2001, 277.

¹⁸⁷ Munjal D., *Tug of War: Evaluative versus Facilitative Mediator*, 6 Pretoria Student L. Rev. 2012, 76.

¹⁸⁸ Nolan-Haley J.M., *Informed Consent in Mediation: A Guiding Principle for Truly Educated Decisionmaking*, 74 Notre Dame L. Rev. 1999, 837.

¹⁸⁹ Riskin L.L., *Understanding Mediators' Orientations, Strategies, and Techniques: A Grid for the Perplexed*, 1 Harv. Negotiation L. Rev. 7, 1996, 47.

¹⁹⁰ Brink M., *Evaluative Mediation (Part II), Deployment: How to Deploy Evaluative Mediation?*, 2021 CMJ 2021, 31.

¹⁹¹ მოიაზრება მხარეთა ინფორმირებული თანხმობა, ის თუ როგორ იქნება გამოყენებული მედიატორის შეფასებები და რა პოტენციური გავლენა შეიძლება იქონიოს მას პროცესზე.

¹⁹² Love L.P., Cooley J.W., *The Intersection of Evaluation by Mediators and Informed Consent: Warning the Unwary*, 21(1) Ohio State Journal on Dispute Resolution, 2005, 52.

თლებრივ პრეცედენტებს.¹⁹³ ამდენად ცხადია, რომ თუ ვინმე სთავაზობს შეფასებას, მას უნდა ჰქონდეს ამის კვალიფიკაცია.¹⁹⁴ როდესაც საბოლოო არჩევანი ჩერდება შეფასებით მედიაციაზე, ეს გამორიცხავს არა იურისტი მედიატორის მონაწილეობას,¹⁹⁵ ხოლო იურისდიქცია კომპეტენტურობის პრინციპიდან გამომდინარე მოითხოვს ლიცენზირებულ იურისტს შეფასებით მედიატორის როლში.¹⁹⁶

წმინდა მედიაცია გულისხმობს არა კანონს, არამედ კომუნიკაციას და სხვა უნარებს, როგორცაა ადამიანურ ურთიერთობები, ინტერპერსონალური დინამიკა, კომუნიკაციისა და მოლაპარაკების უნარები, გენდერული და თაობათა დინამიკა, ორგანიზაციული და მენეჯერული უნარები, მდიდარი საინფორმაციო ბაზა კონკრეტულ ინდუსტრიასთან მიმართებაში.¹⁹⁷ ამდენად იურიდიული კვალიფიკაციის მოთხოვნამ შეფასებით მედიაციაში შეიძლება გამოიწვიოს მედიაციის, როგორც იურისტების მხრიდან მონოპოლიზაციის საფრთხე, ისე პოტენციურად გამორიცხოს სხვა სფეროს პროფესიონალების ჩართულობა, როგორც მედიატორი, რომლებსაც შეიძლება ჰქონოდათ მედიაციისთვის ღირებული უნარ ჩვევები. კერძოდ, არა იურისტი მედიატორი თავისი პროფესიიდან და პირადი გამოცდილებიდან გამომდინარე შეიძლება ჰქონდეს ისეთი უნარები და სპეციალური ცოდა, როგორცაა ფსიქოლოგია, ბიზნესი, სოციალური მუშაობა და სხვა, რაც შეიძლება გადამწყვეტი იყოს საბოლოო მორიგების მიღწევისთვის. ამასთან ერთად არასწორი იქნება იმ ფაქტის უარყოფა, რომ შეფასებითი მედიაცია არ არის რაიმე სარგებლის მომტანი, რადგან ზოგიერთ დავაში ის ოპტიმალური ვარიანტად რჩება. აქედან გამომდინარე მედიაციის მონოპოლიზების თავიდან ასარიდებლად და შეფასებითი მედიაციის შესანარჩუნებლად პოტენციური გამოსავალი შეიძლება იყოს შეფასებითი მედიაციის ხელშემწყობთან კომბინირებულად გამოყენება: კომმედიაცია.

V. ეროვნული კანონმდებლობით აღიარებული მედიაციის მოდელი

11. მედიაცია ქართულ კანონმდებლობაში

მედიაციის შესახებ საქართველოს კანონის მიხედვით „მედიაცია, არის პროცესი, რომლის საშუალებითაც ორი ან რამდენიმე მხარე მედიატორის დახმარებით ცდილობს დავის ურთიერთშეთანხმებით დასრულებას, მიუხედავად იმისა, ეს პროცესი დაწყებულია მხარეთა ინიციატივით თუ კანონით გათვალისწინებული საფუძვლითა და წესით.“¹⁹⁸ მოცემულ შემთხვევაში არსებითად მნიშვნელოვანია ის გარემოება, რომ იგი არ ზღუდავს მედიაციის პროცესის მონაწილეთა ოდენობას და გარემოებებს, რადგან მნიშვნელობა არ აქვს მედიაციისთვის მიმართვისას მხარეთა ინიციატივას ჰქონდა ადგილი თუ საკანონმდებლო მოთხოვნას.¹⁹⁹ ამდენად მედიაცია არის პროცესი, სადაც მხარეთა მოთხოვნები შეუზღუდავია, ინტერესები შეთავსებადი, ხოლო საბოლოო გადამწყვეტილება მხოლოდ მხარეთა თვითგამორკვევაზე დაფუძნებული.²⁰⁰ მედიაცია წარმოადგენს კონსესუალურ პროცესს, რაც გულისხმობს დავაში მონაწილე მხარეთა თვითგამორკვევას, კონფიდენციალობას და უწყვეტობას, რაც მხარეებს აძლევს შესაძლებლობას სრულად გამოიკვლიონ და შესაძლო გადამწყვეტილებების ყველა სპექტრი და გამოიყენონ ობიექტურ მახასიათებლებზე დაფუძნებულ მოლაპარაკებას.²⁰¹

¹⁹³ Riskin L.L., Understanding Mediators' Orientations, Strategies, and Techniques: A Grid for the Perplexed, 1 Harv. Negotiation 7 L. Rev., 1996, 42.

¹⁹⁴ Brown C.J., Facilitative Mediation: The Classic Approach Retains Its Appeal, 4 Pepp. Disp. Resol. L.J. Iss. 2004, 299.

¹⁹⁵ Love L.P., The Top Ten Reasons Why Mediators Should Not Evaluate, 24 FLA. ST. U. L. REV. 1997, reprinted in Mediation: Theory, Policy And Practice (International Library of Essays in Law and Legal Theory, 2nd Series) Ashgate Publishing 2001, 939.

¹⁹⁶ Waldman E., Mediation Ethics: Cases and Commentaries, Jossey-Bass, San Francisco 2011, 99.

¹⁹⁷ Munjal D., Tug of War: Evaluative versus Facilitative Mediator, 6 Pretoria Student L. Rev. 2012, 77.

¹⁹⁸ „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის „ა“ ქვეპუნქტი.

¹⁹⁹ მედიაციის შესახებ საქართველოს კანონის კომენტარი, თბილისი 2024, 33.

²⁰⁰ ბათიაშვილი ი., მედიაციის პროცესი, მისი პრინციპები და გამოწვევები საქართველოში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა – ნელინდული 2022“, სპეციალური გამოცემა, თსუ გამომცემლობა, 2023, 10.

²⁰¹ მედიაციის შესახებ საქართველოს კანონის კომენტარი, თბილისი 2024, 34.

12. მედიატორის როლი და ეთიკური ვალდებულებები ქართულ საკანონმდებლო სისტემაში

მედიაციის პროცესში მედიატორი არის არა რომელიმე მხარის წარმომადგენელი, ან მრჩეველი, არამედ ის არის აღნიშნულ დავაში ინტერესის არმქონე და ნეიტრალური მესამე ფიზიკური პირი რომელიც აწარმოებს მედიაციას და სპეციალური ცოდნის და უნარების გამოყენებით ცდილობს მოდავე მხარეები მიიყვანოს საერთო კონსენსუსამდე.²⁰²

„მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მიხედვით მედიატორი არის მედიატორთა ერთიან რეესტრში რეგისტრირებული ფიზიკური პირი, რომელიც აკმაყოფილებს ამ კანონით გათვალისწინებულ მოთხოვნებს და თანახმაა, წარმართოს მედიაცია, მიუხედავად მისი სტატუსისა და არჩევის/დანიშვნის წესისა.²⁰³ ხოლო სსიპ „საქართველოს მედიატორთა ასოციაციის“ წესდების მიხედვით მედიატორი შეიძლება იყოს ნებისმიერი ქმედუნარიანი, ნასამართლობის არმქონე ფიზიკური პირი, რომელიც ამავდროულად არის მედიატორთა ასოციაციის წევრი.²⁰⁴ ხოლო იმისთვის, რომ პირი გახდეს ასოციაციის წევრი, უნდა გადალახოს მედიატორთა საკვალიფიკაციო გამოცდის სამეტაპიანი ბარიერი.

მედიატორთა ეთიკის კოდექსის მიხედვით „მედიატორმა ხელი უნდა შეუწყოს მხარეებს, რომ მათ მაქსიმალურად გამოიყენონ თავიანთი რესურსები და დამოუკიდებლად ჩამოაყალიბონ მორიგების პირობები. ამასთან მას არ აქვს უფლება, თავისი კომპეტენციის მიღმა, მხარეებს სამართლებრივი ან სხვა პროფესიული რჩევა მისცეს, შეაფასოს დავის გადაწყვეტის ალტერნატივები ან საქმის გარემოებები, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ეს მხარეებმა ითხოვენ. იგი უფლებამოსილია, გაუზიაროს მხარეებს საქმესთან დაკავშირებული ცოდნა და ინფორმაცია მიუკერძოებლობისა პრინციპის დაცვით.“²⁰⁵ მოცემულ შემთხვევაში საინტერესოა, რომ მხარეთა მოთხოვნის საფუძველზე შესაძლებელია მედიატორმა მისი ცოდნისა და კომპეტენციის ფარგლებში მიუკერძოებლობის პრინციპისა და პროფესიული ეთიკის დაცვით გასცეს შესაბამისი პროფესიული ინფორმაცია.²⁰⁶ პროფესიული ინფორმაციის გაცემა უნდა გაგებულ იქნეს ისე, რომ ამით არ დაირღვეს მედიაციის ფუნდამენტური პრინციპები და ზოგადად მედიაციის არსი არ დაეკარგოს. დაუშვებელია, რომ ინფორმაციის გაცემით რომელიმე მხარე უპირატეს მდგომარეობაში აღმოჩნდეს, რაც მედიატორის მიუკერძოებლობა დააყენებს ეჭვქვეშ. ამდენად ისმის კითხვა, თუ როგორ უნდა მოიმოქმედოს მედიატორმა? ასეთ შემთხვევაში უნდა გაიცეს ზოგადი პროფესიული ინფორმაცია, რომელიც არ იქნება მიკერძოებული. მაგალითად „თუ განქორწინების დავაში ალიმენტის გადახდაზე მშობელი უარს აცხადებს იმ საფუძველით, რომ განქორწინების მომთხოვნი მეორე მხარეა, მედიატორს აქვს უფლება გაუზიაროს მხარეებს, რომ განქორწინების ინიცირება არ არის სამართლებრივად მნიშვნელოვანი გარემოება, რის გამოც მოსამართლემ შეიძლება ალიმენტის გადახდის ვალდებულებისგან გაათავისუფლოს მშობლები.“²⁰⁷ ამდენად პროფესიული რჩევის გაცემის შესახებ ჩანანერი არ ნიშნავს, რომ ქართული კანონმდებლობა იცნობს შეფასებით მედიაციას.

13. ხელშემწყობი და შეფასებითი მედიაცია ქართულ კანონმდებლობაში

როგორც ზემოთ აღინიშნა იმისთვის, რომ პირი გახდეს მედიატორი, მისთვის მინიმალური მოთხოვნები განსაზღვრული, მათ შორის ისიც, რომ არსებითი მნიშვნელობა არ აქვს რომელი პროფესიის წარმომადგენელი იქნება იგი.²⁰⁸ აღნიშნული გარემოება არის თვალშისაცემი, რადგან მედიაციის ხელშემწყობ ხასიათზე უსვამს ხაზს, რომელიც არ მოითხოვს კონკრეტული პროფე-

²⁰² *ყანდაშვილი ი.,* საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არა სასამართლო ფორმები, თბილისი 2018, 112.

²⁰³ იხ. „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონი მე-2 მუხლის „ე“ ქვეპუნქტი.

²⁰⁴ მედიაციის შესახებ საქართველოს კანონის კომენტარი, თბილისი 2024, 44.

²⁰⁵ იხ. მედიატორთა ეთიკის კოდექსის მე-3 მუხლის მე-3 ნაწილი.

²⁰⁶ მედიაციის შესახებ საქართველოს კანონის კომენტარი, თბილისი 2024, 182.

²⁰⁷ იხ. *იქვე*. 183.

²⁰⁸ იხ. სსიპ „საქართველოს მედიატორთა ასოციაციის“ მედიატორთა სერტიფიცირების პროგრამის დებულების მე-3 მუხლი.

სიის წარმომადგენელს განსხვავებით შეფასებითი მედიაციისგან, რომლისთვის სამართლებრივი ცოდნის არსებობას არსებითი მნიშვნელობა აქვს. ამასთან ერთად, როგორც „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონი, ისე მედიატორთა ეთიკური სტანდარტები, ერთგვარ ჩარჩოს სახით ბოჭავენ მედიატორს იმოქმედოს დადგენილი სტანდარტების ფარგლებში.

ქართულ მედიაციაში არსებითი მნიშვნელობა აქვს პროცესის სწორ წარმართვას. კერძოდ მედიაციის პროცესი უნდა იყოს მოქნილი, მორგებული სხვადასხვა გარემოებებსა და მხარეებზე,²⁰⁹ ხოლო სამედიაციო მორიგების პირობების მდგენლები უნდა იყვნენ თავად მხარეები.²¹⁰ აღსანიშნავია, რომ ქართულ მედიაციაში კანონმდებელმა მინიმუმამდე დაიყვანა მედიატორის ინტერვენციის შესაძლებლობა, თუმცა ზოგი საკითხში მედიატორის მხრიდან ჩარევის შესაძლებლობა მაინც დატოვა. ზუსტად ასეთ საკითხს წარმოადგენს სამედიაციო მორიგებაში მედიაციის ჩარევის ფარგლები. კერძოდ „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-8 მუხლის მე-10 პუნქტის თანახმად, მხარეთა თანხმობის არსებობის შემთხვევაში მედიატორმა შეიძლება მხარეებს შესთავაზოს სამედიაციო მორიგების პირობები, მათი ინტერესებისა და მედიაციის პროცესის მიმდინარეობისას მათ მიერ გამოხატული პოზიციების გათვალისწინებით. განსახილველი ნორმა აღიარებს მედიატორის უფლებამოსილებას, მათივე თანხმობით შესთავაზოს მხარეებს მორიგების პირობები იმ დათქმით, თუ ეს პირობები მხარეთა მედიაციაში გამოვლენილი საერთო ინტერესების ამსახველია. ამასთან, მედიატორმა საკუთარი მოსაზრებები არ უნდა გამოიყენოს დავის ცალკეული ასპექტის გადასაწყვეტად ან მხარე-წარმომადგენლის დასარწმუნებლად მიიღონ ესა თუ ის შეთავაზებული ოპცია.²¹¹ აღნიშნული ჩანანერი არავითარ შემთხვევაში არ უნდა გაგებულ იქნეს როგორც შეფასებითი მედიაციის აღიარების მაგალითი, რადგან იგი მიმართულია მხარეთა თავსებადი ინტერესებისკენ და მხოლოდ მხარეთა თანხმობისა და მათი საერთო ინტერესის არსებობისას შეიძლება იქნეს გამოყენებული, ისიც მედიაციის ძირითადი პრინციპების ფარგლებში. ამდენად მედიატორს შეუძლია დაეხმაროს მხარეებს შეაფასონ დავის გადაწყვეტის ოფციები და ჩამოაყალიბონ მორიგების პირობები. აღნიშნული მომსახურების განვითარების პროცესში, იმპერატიული მოთხოვნაა რომ მედიატორმა დაიცვას მიუკერძოებლობა და თავიდან აირიდოს ისეთი მოქმედება, რომელიც გადაფარავს მხარის თვითგამორკვევის უფლებას.²¹²

აქვე საინტერესოა „საქართველოს მედიატორთა ასოციაციის“ არასრულწლოვანთა უფლებების დაცვის სფეროში მედიატორთა სპეციალიზაციის დებულება, რომელიც არასრულწლოვანთა მონაწილეობით დავის წარმართვის მსურველ მედიატორებისთვის აწესებს სავალდებულო მოთხოვნებს, კერძოდ სპეციალიზებული კურსის სრულ გავლას, რომელიც სამართლებრივ ცოდნას მოიცავს.²¹³ ამდენად ისმის კითხვა, აღნიშნული მოთხოვნა ხომ არ აძლევს მედიატორს შეფასების გაკეთების უფლებას? მოცემულ შემთხვევაში შეფასებითი მედიაციის გამოყენების შესაძლებლობა გამოირიცხებულია, რადგან მხოლოდ გარკვეული სამართლებრივი ცოდნის მოთხოვნა კანონმდებლის მხრიდან არ საუბრობს მედიატორისთვის შეფასების უფლების მინიჭებაზე, განსაკუთრებით იმის გათვალისწინებით, რომ აღნიშნული მოთხოვნა პირდაპირ კავშირშია ისეთ ფაქტზე თემასთან, როგორცაა არასრულწლოვანის უფლებები და მისი მედიაციის პროცესში ჩართვა ან მასთან დაკავშირებული ნებისმიერი საკითხი. ამდენად აღნიშნული მოთხოვნა დაწესებულია ექსკლუზიურად არასრულწლოვანთა საუკეთესო ინტერესების დაცვის მნიშვნელობიდან გამომდინარე და სხვა რამეზე არ უთითებს.

ქართული მედიაციის ხელშეწყობ ხასიათზე უთითებს ასევე მედიატორთა ეთიკის კოდექსის მე-4 მუხლიც, რომელიც პირდაპირ ხაზს უსვამს მხარეთა თვითგამორკვევის ხელშეწყობაზე, მედიატორის მხრიდან. კერძოდ მედიატორი ვალდებულია, წარმართოს პროცესი მხარეთა თვითგამორკვევის პრინციპის საფუძველზე და ხელი შეუწყოს დავის ნებაყოფლობით გადაწყვეტას.²¹⁴ ამასთან

²⁰⁹ დავების ეფექტიანი გადაწყვეტის ცენტრის (CEDR) მედიატორის სახელმძღვანელო, მეხუთე გამოცემა, 2013, 52.

²¹⁰ მედიაციის შესახებ საქართველოს კანონის კომენტარი, თბილისი 2024, 186.

²¹¹ იხ. იქვე.

²¹² იხ. იქვე გვ. 188

²¹³ „საქართველოს მედიატორთა ასოციაციის“ არასრულწლოვანთა უფლებების დაცვის სფეროში მედიატორთა სპეციალიზაციის დებულების მე-3 მუხლის 1-ლი პუნქტი.

²¹⁴ იხ. მედიატორთა ეთიკის კოდექსის მე-4 მუხლის 1-ლი ნაწილი.

ერთად მედიატორი ხელი უნდა შეუწყოს მხარეთა თვითგამორკვევას, რაც გულისხმობს, რომ მხარეებს უნდა მიეცეთ შესაძლებლობა მათი ინტერესის შესაბამისად მიიღონ ნებაყოფლობითი და ინფორმირებული გადაწყვეტილება როგორც დავის შინაარსობრივ, ისე მედიაციის პროცედურულ საკითხებზე. ამასთან, მედიატორს არ ევალება როგორც მხარეთა მიერ ნებაყოფლობითი და ინფორმირებული გადაწყვეტილების მიღების უზრუნველყოფა, ისე პროცესის გაგრძელება თუ კი ის მიიჩნევს, რომ მედიაციის გაგრძელება არაგონივრული ან გაუმართლებელია.²¹⁵ ამდენად მედიატორს არ ევალება შეფასებების გაკეთების გზით უზრუნველყოს იმაზე, რომ მხარეებმა მიიღონ ინფორმირებული გადაწყვეტილება, რაც კიდევ ერთხელ ხაზს უსვამს ქართული მედიაციის ხელშემწყობ ბუნებაზე. ამაზე უთითებს ასევე მედიატორთა ასოციაციის მიერ დადგენილი მედიატორის კომპეტენციების ჩარჩოც²¹⁶, რომლის თანახმად მედიატორი წახალისებს იურისტი წარმომადგენლების მიერ საქმის სამართლებრივი პერსპექტივის ობიექტურ შეფასებას მოლაპარაკების არეალის გამოკვეთისა და მხარეთა მიერ ინფორმირებული გადაწყვეტილების მიღების მიზნით. ამდენად მედიატორმა უნდა განახორციელოს იურისტების მიერ სამართლებრივი რისკების ობიექტური შეფასების ხელშემწყობა და არა თვითონ შეაფასოს სამართლებრივი რისკები ან სხვა გარემოებები, რადგან აღნიშნული ქმედების განხორციელებამ შეიძლება გადაიზარდოს სამართლებრივ კონსულტაციაში, რაც თავის მხრივ ეწინააღმდეგება მედიაციისა და მედიატორისადმი კანონმდებლობით დადგენილ მოთხოვნებს.

VI. დასკვნა

კვლევის საფუძველზე გამოიკვეთა, რომ მედიაციის ხელშემწყობი და შეფასებითი მოდელები წარმოადგენენ ორ ერთმანეთისგან განსხვავებულ მეთოდოლოგიას, რომელთაგან თითოეული გვთავაზობს უნიკალურ შესაძლებლობებს დავის მოგვარების დროს.

კვლევამ ცხადყო, რომ ხელშემწყობი მედიაცია პრიორიტეტს ანიჭებს მოლაპარაკებებში მონაწილე მხარეთა ავტონომიურობას, ორმხრივად მისაღები გადაწყვეტილებების მოძიებასა და შემუშავებას. მოცემულ შემთხვევაში მედიატორის როლი უპირველეს ყოვლისა, არის კომუნიკაციის ხელშემწყობა, მხარეთა შორის თანაგრძნობის გაძლიერება და თანამშრომლობის წახალისება. იგი თავს იკავებს არსებითი რჩევის მიცემისგან ან რაიმე სამართლებრივი შეფასების გაცემისგან. ხელშემწყობი მედიატორები ქმნიან მხარეთათვის მაქსიმალურად კომფორტულ სივრცეს, სადაც ისინი შეძლებენ წარმოადგინონ საკუთარი ინტერესები, ჩამოაყალიბონ საერთო მიზნები და ინტერესების და საბოლოოდ ორგანულ კონსესუსამდე მივიდნენ. ამის საპირისპიროდ, შეფასებითი მედიაცია ხაზს უსვამს მედიატორის აქტიურ როლზე, თითოეული მხარის პოზიციის შეფასებასა და პოტენციური გადაწყვეტილებების შეთავაზებაში. სამართლებრივი „ექსპერტიზისა“ და შეფასებითი განსჯის საფუძველზე, იგი აწვდის ინფორმირებულ შეფასებებს, რეკომენდაციებსა და წინადადებებს. ამ მიდგომას ხშირად ანიჭებენ უპირატესობას იმ კონტექსტში, როდესაც სამართლებრივი სირთულეები ან ძალაუფლების დისბალანსი მოითხოვს კომპეტენტური პირების ჩარევას გადაწყვეტის დაჩქარების მიზნით.

კვლევის შედეგები მიუთითებენ, რომ ხელშემწყობი მედიაცია განსაკუთრებით ეფექტურია შემთხვევებში, სადაც არსებობს მხარეთა ავტონომია, რადგან იგი ხელს უწყობს ღია კომუნიკაციას, ურთიერთგაგებას და პრობლემების თანამშრომლობით გადაჭრას. ხელშემწყობი მედიაცია ეფექტურობით გამოირჩევა ასევე საოჯახო დავებში რომელიც გამოირჩევა მაღალი სენსიტიურობითა და მოითხოვს სიფრთხილეს, იგი მხარს უჭერს ბავშვების საუკეთესო ინტერესების დაცვასა და მშობელთა აქტიური თანამშრომლობის ხელშემწყობას. ამის საპირისპიროდ, შეფასებითი მედიაცია გამოდგება კომერციულ დავებში, სადაც სამართლებრივი შეფასებასა და მხარეთა ძლიერი და სუსტ მხარეების გამოვლენას არსებითი მნიშვნელობა ენიჭება.

²¹⁵ იხ. მე-4 მუხლის მე-3 ნაწილი.

²¹⁶ მედიატორის კომპეტენციების ჩარჩო, დამტკიცებული სსიპ საქართველოს მედიატორთა საბჭოს მიერ, <<https://mediators.ge/uploads/files/61b754d735a26.pdf>>.

მოდელის შედარებით-სამართლებრივ ანალიზმა გამოავლინა რომ, ქართული კანონმდებლობა, ასახავს მედიაციის ხელშემწყობ მიდგომას, რომელიც ფართოდ შეიცავს ისეთ ბერკეტებს, რომელთა მეშვეობითაც შესაძლებელი ხდება ნებისმიერი კომპლექსური დავის მოგვარა ყოველგვარი სამართლებრივი შეფასების გარეშე.

საბოლოო ჯამში შეიძლება ითქვას, რომ აღნიშნული კვლევა ხელს უწყობს მედიაციის პრაქტიკის უფრო ფართო გაგებაში და სთავაზობს ახალ პრაქტიკულ რეკომენდაციებს მედიაციის, როგორც დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალების, ეფექტურობის გასაზრდელად, რადგან ხელშემწყობი და შეფასებითი მედიაციას შორის თეორიული და პრაქტიკული განსხვავებების განხილვით, გზა იხსნება უფრო ეფექტურ და ეთიკურად გამართულ მედიაციის პრაქტიკისკენ.

ბიბლიოგრაფია:

1. მედიატორთა პროფესიული ეთიკის კოდექსი
2. საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, 18/09/2019.
3. მედიატორის კომპეტენციების ჩარჩო, დამტკიცებული სსიპ საქართველოს მედიატორთა საბჭოს მიერ, <<https://mediators.ge/uploads/files/61b754d735a26.pdf>> [22.08.2023].
4. სსიპ „საქართველოს მედიატორთა ასოციაციის“ არასრულწლოვანთა უფლებების დაცვის სფეროში მედიატორთა სპეციალიზაციის დებულება. <https://mediators.ge/uploads/files/624d38b91494e.pdf> [03.08.2020].
5. Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council, 21/05/2008.
6. Model Standards Of Conduct For Mediators, 08/09/2005.
7. ალფინი ჯ.ჯ., დავის მოგვარების ეთიკა, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა – წელიწდეული 2020-2021“, სპეციალური გამოცემა, თსუ გამომცემლობა, 2021, 9.
8. ბათიაშვილი ი., მედიაციის პროცესი, მისი პრინციპები და გამოწვევები საქართველოში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა – წელიწდეული 2022“, სპეციალური გამოცემა, თსუ გამომცემლობა, 2023, 10.
9. ბერიძე ს., მხარეთა თვითგამორკვევის ხელშემწყობისა და მედიატორის მიუკერძოებლობის ვალდებულებათა ურთიერთმიმართება და მოქმედების ფარგლები მედიაციის პროცესში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა – წელიწდეული 2023“, სპეციალური გამოცემა, თსუ გამომცემლობა, 2024, 94.
10. დავების ეფექტიანი გადაწყვეტის ცენტრის (CEDR) მედიატორის სახელმძღვანელო, მეხუთე გამოცემა, 2013, 52.
11. კაკოიშვილი დ., ადვოკატის მიერ კლიენტის წარმომადგენლობის ეთიკური საფუძვლები მედიაციის პროცესში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა – წელიწდეული 2021“, სპეციალური გამოცემა, თსუ გამომცემლობა, 2022, 46.
12. მედიაციის შესახებ საქართველოს კანონის კომენტარი, თბილისი 2024 33-34, 44, 182, 188.
13. ყანდაშვილი ი., საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასასამართლო ფორმები, სადისერტაციო მონოგრაფიული კვლევა, შედარებითი ანალიზი, თბილისი 2018, 106.
14. წულაძე ა. სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო-ამერიკულ პრიზმაში. თბილისი 2016, 47.
15. *Abraham J.*, Divorce Mediation - Limiting The Profession To Family/Matrimonial Lawyers, 10 Cardozo J. Conflict Resol. 2008, 243.
16. *Alfini J.J.*, Evaluative versus Facilitative Mediation: A Discussion, 24 Fla. St.U. L. Rev. 1997, 919.
17. *Baksa G.*, Different Mediation Styles and Their Use in Family Mediation, 2012 Jogi Tanulmányok, 2012, 42, 251-253.
18. *Barrell C.*, *History And Historiography In Classical Utilitarianism, 1800–1865*, New York 2021, 42.
19. *Beer J.E., Stief E.*, *The Mediator's Handbook*. New Society Publishers, Vancouver 1997, 45.
20. *Bercovitch J., Langley J.*, The Nature Of The Dispute And The Effectiveness Of International Mediation, 37 J. Conflict Resol. 1993, 676.
21. *Brink M.*, Evaluative Mediation (Part I), an Analysis: Evaluative Mediation, Working Method or Not?, 2021 CMJ, 2021, 18, 31.
22. *Brown C.J.*, Facilitative Mediation: The Classic Approach Retains Its Appeal, 4 Pepp. Disp. Resol. L.J. Iss. 2004, 280-283, 299.

23. *Bush R.A.B.*, A Study of Ethical Dilemmas and Policy Implications, 1994 J. Disp. Resol. 1994, 5.
24. *Bush R.A.B., Folger J.P.*, The promise of mediation: responding to conflict through empowerment and recognition, Jossey-Bass, San Francisco 2005, 22.
25. *Catanzaro T.*, Improving Evaluation in Mediation: How Predictive Analytics Can Be Used to Improve Evaluative Mediation, 15 Am. J. Mediation, 2022, 92, 99.
26. *Chang T.J.*, Risk Analysis, Reality Testing and Mediation, 14 Am. J. Mediation, 2021, 44, 48.
27. *Cohen D.*, Evaluative Mediation, 2011.
28. *CURRIE C.*, Should A Mediator Also Be An Attorney? 1999.
29. *Erbe N.D.*, Appreciating Mediation's Global Role in Promoting Good Governance, 11 Harv. Negot. L. Rev. 2006, 371.
30. Facilitative Versus Evaluative Mediation, Themed Section: Alternative Dispute Resolution Conference, Asian Journal On Mediation 2012, 67-68.
31. *Fisher R., Ury W., Patton B.*, Getting to Yes: Negotiating Agreement Without Giving In, New York, 2011, 22, 31, 42.
32. *Folger J.P., Bush R.A.B.*, Reclaiming Mediation's Future: Getting Over The Intoxication Of Expertise, Re-Focusing On Party Self-Determination, 2014, 742.
33. *Folger J.P., Poole M.S., Stutman R.K.*, Working Through Conflict: Strategies For Relationships, Groups, And Organizations. 7th Ed., Pearson, Boston 2009, 203.
34. *Folger J.P., Poole M.S., Stutman R.K.*, Working through Conflict: Strategies for Relationships, Groups, and Organizations, Routledge 7th Edition NY: Routledge., New York 2017, 125.
35. *Friedman G.J.*, A guide to divorce mediation: How to reach a fair, legal settlement at a fraction of the cost, New York 1993, 30.
36. *Gewurz I.G.*, (Re)Designing Mediation to Address the Nuances of Power Imbalance, 19 Conflict Resol.Q. 2001, 153.
37. *Golann D.*, Mediating Legal Disputes: Effective Strategies For Neutrals And Advocates, Aba Publishing, Chicago 2001, 90.
38. *Haynes J.M.*, Metaphor And Mediation – Part Two, 1999.
39. *Haynes J.M.*, The Fundamentals Of Family Mediation. Albany: State University Of New York Press. 1994, 11, 13, 47.
40. *Hedeem T.*, Ensuring Self-Determination through Mediation Readiness: Ethical Considerations, 2003.
41. *Hoffmann A.*, Mediation In Germany And The United States, 9 Eur. J.L. Reform 2007, 517-524.
42. *Kallipetis M.*, Mediation Ethics in Europe, The Dovenschmidt Quarterly No 2, 2014, 70.
43. *Keyes K.*, How Different Mediation Styles Address Power Imbalances, Lynch & Owens, 2018, 3.
44. *Khachaturova M.R., Poimanova D.M.*, The Role of Mediation Strategies in Solving Interpersonal Conflicts, 33 Conflict Resol. Q. 2015, 37.
45. *Kidner J.*, The Limits of Mediator Labels: False Debate between Facilitative versus Evaluative Mediator Styles, 30 Windsor Rev. Legal & Soc. Issues 167, 2011. 171, 180-187.
46. *Kovach K.K.*, Good Faith in Mediation - Requested, Recommended, or Required - A New Ethic, 38 S. Tex. L. Rev. 1997, 600.
47. *Kovach K.K., Love L.P.*, ADR: An Eclectic Array of Processes, Rather Than One Eclectic Process, 2000 J. DISP. RESOL, 2000, 304.
48. *Kovach K.K., Love L.P.*, Evaluative Mediation Is An Oxymoron, 14 Alternatives 1996, 31.
49. *Kovach K.K., Love L.P.*, Mapping Mediation: The Risks of Riskin's Grid, 3 Harv. Negot. L. Rev. 1998, 78.
50. *Levin M.S.*, The Propriety of Evaluative Mediation: Concerns about the Nature and Quality of an Evaluative Opinion, 16 Ohio St. J. Disp. Resol. 2001, 268- 277.
51. *Liebmann M.*, Mediation in Context, Jessica Kingsley Publishers, London 2000, 114.
52. *Love L.P., Cooley J.W.*, The Intersection of Evaluation by Mediators and Informed Consent: Warning the Unwary, 21(1) Ohio State Journal on Dispute Resolution, 2005, 52.
53. *Love L.P.*, The Top Ten Reasons Why Mediators Should Not Evaluate, 24 FLA. ST. U. L. REV. 1997, reprinted in Mediation: Theory, Policy And Practice (International Library of Essays in Law and Legal Theory, 2nd Series) Ashgate Publishing 2001, 939.
54. *Lowry R.L.*, Evaluative Mediation. 55(1) *Dispute Resolution Journal*, 2000, 18.
55. *Macfarlane J.*, *The New Lawyer*, Vancouver: UBC Press, 2008, 171.
56. *Mcadoo B., Krivis J.*, A Style Index For Mediators, Cpr Institute For Dispute Resolution, 1997.
57. *Menkel-Meadow C.*, The Many Ways of Meditation: The Transformation of Traditions, Ideologies, Paradigms, and Practices, 11 Negot. J. 1995, 224.

58. *Moore C.W.*, *The Mediation Process: Practical Strategies for Resolving Conflict*, 4th ed., Jossey-Bass, San Francisco 2014, 45, 96, 135, 145, 175, 285.
59. *Munjal D.*, *Tug Of War: Evaluative Versus Facilitative Mediator*, 6 Pretoria Student L. Rev. 2012. 72-77.
60. *Nadja A., Juliane A., Constantin O.*, *Mediation Schlichtung Verhandlungsmanagement : Formen Konsensualer Streitbeilegung*, Alpmann und Schmidt; 1, Münster 2005, 191.
61. *Nadja A.*, *The mediation metamodel: Understanding practice*, 26,(1), *Conflict Resolution Quarterly*. 2008, 16-17.
62. *Nolan-Haley J.M.*, *Informed Consent in Mediation: A Guiding Principle for Truly Educated Decisionmaking*, 74 Notre Dame L. Rev. 1999, 837.
63. *Noll D.*, *A Theory Of Mediation*, *Dispute Resolution Journal*, 2001.
64. *Opperman V.K.*, *The Pros and Cons of ADR, Including ADR/Litigation Hybrids*, 1 Sedona Conf. J. 2000, 89.
65. *Press S.*, *Court-Connected Mediation And Minorities: A Report Card*, 39 Cap. U. L. Rev., 2011.
66. *Riskin L.L.*, *Decisionmaking in Mediation: The New Old Grid and the New Grid System*, 79 NOTRE DAME L. REV. 1, 2003, 17, 20, 25.
67. *Riskin L.L.*, *Mediator Orientations, Strategies And Techniques, Alternatives To The High Cost Of Litigation (Center For Public Resources)*, Vol.12, No.9, 1994, 111.
68. *Riskin L.L.*, *Understanding Mediators' Orientations, Strategies, And Techniques: A Grid For The Perplexed*, 1 Harv. Negotiation L. Rev. 7, 1996, 24-28, 36-47.
69. *Riskin L.L., Westbrook J.E.*, *Dispute Resolution and Lawyers*, West Academic Publishing, St. Paul, Minnesota 2016, 210.
70. *Roberts K.M.*, *Mediating The Evaluative-Facilitative Debate: Why Both Parties Are Wrong And A Proposal For Settlement*, 39 Loy. U. Chi. L. J. 2007, 192-195.
71. *Rule C.*, *Reframing*, 2018.
72. *Schutte B.*, *Using Magiceye To Teach The Art Of Reframing*, 2020.
73. *Shawawreh W.F.A.*, *An Evaluation Study In Mediation: A Comparative Study Between Australia And Jordan*, School of Law and Justice, Faculty of Business, Education, Law and Arts, 2020, 24.
74. *Sheesley C.*, *Reframing: A Conflict Resolver's Superpower*, 2020.
75. *Stempel J.W.*, *Identifying Real Dichotomies Underlying the False Dichotomy: Twenty-First Century Mediation in an Eclectic Regime*, *Scholarly Works*, 2000, 376, 382.
76. *Stulberg J.B.*, *Facilitative versus Evaluative Mediator Orientations: Piercing the Grid Lock*, 24 Fla. St. U. L. Rev. 1997, 963.
77. *Stulberg J.B.*, *Must a Mediator Be Neutral - You'd Better Believe It*, 95 Marq. L. Rev. 2012, 839.
78. *Stulberg J.B.*, *The Theory and Practice of Mediation: A Reply to Professor Susskind*, 21(3) *Negotiation Journal*, 2005, 102.
79. *Van Winkle J.R.*, *The Solution to Insuring Good Faith in Court Connected Mediation: Self Interest*, 2004.
80. *Vodopian T.V.*, *Mediator Tactics and Techniques in Dealing with Power Imbalance in Business Mediation*, 2017 *Legal Horizons*, 2017, 36.
81. *Waldman E.*, *Mediation Ethics: Cases and Commentaries*, Jossey-Bass, San Francisco 2011, 99.
82. *Waldman E.*, *The Challenge of Certification: How to Ensure Mediator Competence While Preserving Diversity*, 30 U.S.F. L. Rev. 1996, 741.
83. *Webne-Behrman H.M.*, *The Emergence of Ethical Codes and Standards of Practice in Mediation: The Current State of Affairs*, 1998 Wis. L. Rev. 1998, 1290.
84. *West T.*, *The Mediator's Approach: Five (And A Half) Paths Through Conflict*, New York, London 2021, 24-27, 13-18.
85. *Winslade J., Monk G.*, *Narrative Mediation: A New Approach to Conflict Resolution*, CA: Jossey-Bass, San Francisco 2000, 45.
86. *Wissler R.L.*, *Court-Connected Settlement Procedures: Mediation And Judicial Settlement Conferences*, 26 Ohio St. J. On Disp. Resol. 2011, 272.
87. *Young P.*, *The Who Of Mediation-Part I: A New Look at Mediator Styles?* 2005.
88. *Zumeta Z.*, *Facilitative Mediator Responds*, A, 2000 J. Disp. Resol. 2000, 6.
89. *Zumeta Z.*, *Styles of Mediation: Facilitative, Evaluative, and Transformative Mediation*.